

MUNTANYA

CEC

4,30€ / ANY 134 / FEBRER 2010 /

887

EXCURSIONISME

Cales del cap de Creus

PARCS NATURALS

El parc nacional de Peneda-Gerês (Portugal)

CAMINS DE MUNTANYA

El Prepirineu llegendari

HISTÒRIES DEL PIRINEISME

Els germans Angusto

ESCALADA

La paret N del Triglav (Eslovènia)

III CONCURS DE FOTOGRAFIA DE LA REVISTA MUNTANYA

Guanya dos caps de setmana (hotel+forfets) a Vallnord (Andorra), o emporta't un material de primera classe per a la pràctica de l'esquí, a més d'un lot de llibres de muntanya.

BASES

PARTICIPANTS

Poden participar tots els fotògrafs, aficionats o professionals que ho vulguin.

TEMA

L'esquí i el seu entorn. Fotografies d'esquí de muntanya, nòrdic, alpí, snowboard o qualsevol altra de les modalitats que es puguin practicar a la neu, tant en l'àmbit esportiu com en la competició.

OBRES

Les obres es presentaran amb arxius digitals en format JPEG. Cada autor podrà presentar fins a un màxim de tres fotografies. La mida i el format recomanable és de 24 x 36 cm amb una resolució de 300 ppp.

PRESENTACIÓ

Les fotografies s'enviaran per correu postal, gravades en un CD o DVD. Juntament amb aquest CD/DVD s'hi adjuntarà la butlleta d'inscripció en un sobre tancat. A la coberta del sobre hi ha de figurar el pseudònim emprat, el mateix que ha de constar en el CD/DVD, i el títol de l'obra.

DATA D'ADMISSIÓ I ENVIAMENT

Fins al 30 de desembre del 2010, al Centre Excursionista de Catalunya (Paradís, 12, 08018 Barcelona).

JURAT

Serà designat per la Redacció de la revista *Muntanya* entre persones de prestigi reconegut en l'àmbit de fotografia de muntanya i entre els patrocinadors del concurs. La seva decisió serà inapel·lable i, si escau, resoldran les incidències que hi pugui haver.

Tema: Esquí

Guanyador
2 caps de setmana
(hotel + forfets)
per a dues persones a

HOTEL MÀGIC MASSANA ****
ABBA XALET SUITES ****
+ un lot de llibres
Conjunt valorat en 750 €

Finalista
pells POMOCA
ADVENTURE GLIDE i
motxilla FERRINO LITE 25
+ un lot de llibres
Conjunt valorat en 350 €

DECISIÓ

La decisió del Jurat es farà pública durant la primera quinzena de gener del 2011 a través del web www.cec.cat.

PREMIS

Guanyador: dos caps de setmana a VALLNORD (Andorra), en Hotel en AD (ABBA XALET SUITES****, HOTEL MÀGIC MASSANA****) i forfets per a dues persones, a més un lot de tres llibres.

Finalista: pells d'esquí de muntanya POMOCA ADVENTURE GLIDE, destinades a esquiadors de muntanya i a competidors amateurs, amb tecnologia Pomoca Safer Skin (70 % mohair, 30% niló), una motxilla d'equi FERRINO LITE 25, de polièster, amb butxaques per a sonda i pala, portapiquets, cinta de compressió i compatibilitat amb bossa d'hidratació, a més d'un lot de tres llibres.

ALTRES CONSIDERACIONS

■ Les fotografies premiades es publicaran a la revista *Muntanya* i s'enviarà gratuïtament un exemplar als concursants.

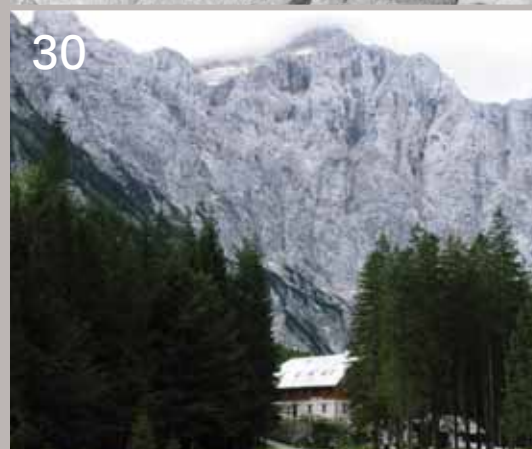
Informació i consultes: revista.muntanya@cec.cat / www.cec.cat

Lot de llibres:

- 100 anys d'esquí a Catalunya. Passions de neu Antoni Real
- Objectiu infinit. L'ambiciosa i intensa creació fotogràfica d'ignasi Canals i Tarrats. Josep Maria Cuenca - Ramon Barnadas
- Flora i vegetació. Josep Vigo i Bonada

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Club Alpí Català

ANY 134 / NÚM. 887 / FEBRER 2010

ARTICLES

- 6 Cales del cap de Creus
F. Xavier Gregori i Rosa M. Comamala
- 14 El parc nacional de Peneda-Gerês
Francesc Beato i Vicens
- 22 Dues excursions pel Prepirineu llegendari
Josep M. Sala i Albareda
- 26 Els Angusto, dos aragonesos enmig de la plèiade
David Vilaseca Basco
- 30 La paret nord del Triglav, una escalada amable
Joan Jover
- 36 La vall de Madriu, patrimoni de la humanitat
Valentí Zapater

SECCIONS

- 5 Editorial
- 38 Amics de la muntanya
- 39 Visions a la ploma
- 40 Vies d'escalada
- 42 Llibres i mapes
- 44 La motxilla de muntanya
- 50 Itineraris excursionistes

Portada: Baixant cap a la cala Prona (cap de Creus). Foto: F. Xavier Gregori

Redacció i administració
Centre Excursionista de Catalunya
Paradís, 10 i 12
08002 Barcelona
Tel.: 933 152 311
Fax: 933 151 408
revista.muntanya@cec.cat
www.cec.cat

Subscripcions
Tel.: 933 152 311
Subscripció anual: 24 €
(sis números)

Publicitat
Tel.: 696 206 159
revista.muntanya@cec.cat

Dipòsit legal
B-545-1958

ISSN
0212-2111

Director
Ferran Alexandri
ferran@alexandri.cat

Edició i assessorament lingüístic
Estudi Ferran Alexandri
www.alexandri.cat

Secretari de redacció
Ernest Godó

Consell de redacció
Francesc Beato
Jordi Bernat
Joan Campaña
David Mengual
Enric Nosàs
Josep M. Sala
Valentí Zapater

Disseny i maquetació
Estudi Toni Inglès
www.toni-ingles.com

Cartografia
Albert Martínez

Impressió
IGOL, S.A.
Tel.: 933 726 361
www.igol.es
Impressió en paper ecològic

La revista *Muntanya* no comparteix necessàriament l'opinió que s'expressa en els articles publicats, sinó que la responsabilitat dels comentaris recau sobre els autors respectius.
Es prohibeix la reproducció parcial o total d'aquesta publicació mitjançant qualsevol recurs o procediment, incloent-hi la impressió, la reprografia, la microfilmació, el tractament informàtic o qualsevol altre sistema, sense l'autorització escrita de l'editor.

La revista *Muntanya* és membre de:

Associació de Publicacions Periòdiques en Català

BUTLLETA D'INSCRIPCIÓ: III CONCURS DE FOTOGRAFIA DE LA REVISTA MUNTANYA

Pseudònim _____

Nom i cognoms _____

Adreça _____

Població _____ CP _____

Telèfon de contacte _____ e-mail _____

Títol 1 _____

Títol 2 _____

Títol 3 _____

¿Per què no tenim jovent als centres excursionistes?

Vull felicitar el brillant editorial del nº 886 del nostre president Josep Manuel Puente sobre els clubs de muntanya i els joves. A més de ser soci de CEC ho sóc també de la Secció Excursionista de l'Ateneu Santjustenc (SEAS), on la piràmide d'edat aparenta més un embut que no pas la forma geomètrica anteriorment anomenada. Sembla que aquest fenomen es repeteix en d'altres clubs espanyols i francesos.

M'alegro que es recomani que els esforços de les entitats siguin recuperats per la joventut per als seus clubs i estic completament d'acord amb la frase citada a l'editorial que no és qüestió de dir que no hi ha res a fer, però no coincideixo amb les possibles solucions que es varen donar en la reunió de clubs transpirinencs: la possibili-

tat de tenir una professió com a guia de muntanya, el fet de participar en competicions i l'aventura com a factor de motivació. La primera, sols ho aconseguiran un nombre molt petit de joves, la segona és un discurs de fa deu anys que no ha tingut èxit i encara exalta més l'individualisme i la tercera, l'aventura per l'aventura, tornem a la satisfacció individual, que no té sortida; la tindria per una causa col·lectiva, per exemple del mateix centre.

¿Solucions? Ja no podem comptar en la majoria dels casos amb la pedrera que ha estat durant molts anys l'escoltisme, que també han deixat la muntanya. Igualment la societat ha canviat. Fins als anys 1970-1980 els nois i noies jugaven al carrer, se socialitzaven i buscaven noves aventures. Ara està tot planificat, ja no hi

ha iniciativa i la cultura de l'esforç no està en el millor moment.

Finalment, hem de parlar clar d'una vegada al jovent per dir-los que els clubs no som una empresa de serveis (tant de moda en els discursos de la nostra FEEC de fa uns anys), i que el sol fet de pagar no comporta que t'ho hagin de donar tot i que vegin que els necessitem per tirar el club endavant, aquest últim apartat dependrà de l'exemple que donem els grans.

Una possible solució final és que hem de tornar fer curssets per al jovent, de baixa i mitjana muntanya fins a l'alta muntanya, i una cosa molt important és que aquests últims ensenyin els més joves, això gairebé hauria de ser una obligació.

Daniel Cardona Pera

Aquesta secció vol ser un lloc de trobada entre la revista i els lectors. No és, doncs, un apartat dedicat a la correspondència de temàtica general, sinó que està reservat a les cartes que tractin específicament dels continguts de la revista i del món de l'excursionisme.

LA BÚSTIA DE MUNTANYA

revista.muntanya@cec.cat

Les cartes han de dur el nom i el contacte del remitent. Per raons d'espai, poden ser resumides per la Redacció.

Centre Excursionista de Catalunya

¡FES-TE'N SOCI!

933 152 311

Paradís, 10 i 12 / 08002 Barcelona / www.cec.cat

SENDERISME per la SERRA de TRAMUNTANA

Mallorca 3 dies / 2 nits

- ✓ Vaixell des de Barcelona.
- ✓ Embarcament cotxe propi.
- ✓ 2 nits a Hotel ★★ al Port de Sóller (AD)
- ✓ Assegurança BASIC.

Preu per persona des de	SOCI	NO SOCI
mínim 4 persones	144	155
mínim 2 persones	172	186

Oferta vàlida fins al 30 d'Abril 2010.

Viatges Tejedor ofereix la possibilitat de gaudir individualment o en grup d'un viatge a Mallorca en vaixell, embarcament de cotxe propi i estada a hotels a la població de Sóller, camp base per moltes de les excursions que suggerim per la Serra de Tramuntana.

PER INFORMACIÓ I RESERVES CONTACTAR AMB EL NOSTRE DEPARTAMENT DE GRUPS ESPECIALITZAT

Tel. 93 302 30 20

grupos@viajestejedor.es

Un lustre d'il·lusió

Encetem l'any 2010 amb una nova edició de la revista *Muntanya*. Trenta números s'han succeït en cinc anys des que el 2005 amb el número 857 vam iniciar una nova etapa a la revista. Han estat cinc temporades apassionants, per les quals hem publicat, gràcies a l'esforç desinteressat i mai no prou agraït dels autors, articles i reportatges de gran qualitat, tant pel que fa als continguts com per la iconografia desenvolupada. Això és el que ens diuen els nostres lectors. I ens ho volem creure.

Cal dir que aquest impacte, aquesta imatge, és fruit també d'un treball sord i callat per part de l'equip editorial, format, cal dir-ho també, per bons professionals. Tot i això, aquesta labor seria inútil sense la feina de camp i l'esperit creatiu dels autors, que ens envien els vostres treballs amb aquella il·lusió i bon fer sense els quals seria impossible prosseguir amb aquesta revista.

Creiem que el punt àlgid d'aquesta llarga temporadeta ens va arribar l'any 2008 quan vam tenir el reconeixement «APPEC 25 anys» per la nostra presència al carrer des de 1970; però sobretot per haver guanyat el Premi Pica d'Estats, un dels més prestigiosos en premsa catalana, per un dels nostres reportatges, concretament el de la vall de Boí.

Esperem, doncs, no defraudar els nostres lectors i continuar encara amb més il·lusió i empena. Per això, en aquest número, hem trobat molt oportú dedicar-vos un ampli article sobre les cales del cap de Creus. Sovint pensem que a l'hivern només cal anar a esquiar o a fer itineraris a peu per l'alta muntanya; però sovint també oblidem que hi ha paisatges de baixa muntanya que quan més brillen és justament a l'hivern, moment en què esdevenen la millor època per anar-hi. Aquest és el cas del cap de Creus.

Ferran Alexandri
Director de *Muntanya*

El desenvolupament de l'excursionisme

El desenvolupament de l'excursionisme va significar l'aparició d'altres disciplines esportives com l'escalada, l'esquí de travessa i la conquesta de cims en massissos de parts del món remotes.

Aquesta expansió dels esports de muntanya en la primera meitat del segle passat va significar també l'aparició de tècniques i materials diversos per facilitar-ne la pràctica i la seguretat. En els darrers decennis hem vist una evolució vertiginosa d'aquestes mateixes tècniques i materials emprats per assolir els grans reptes en totes les disciplines dels esports de muntanya.

És palès que aquesta evolució té com a conseqüència la controvèrsia sobre si la noves tècniques responen als principis que tota pràctica esportiva ha de tenir. És evident que en aquest cas ha significat l'existència de fortes polèmiques sobre quines són les regles per les quals els muntanyencs i escaladors s'han de guiar a l'hora de practicar el seu esport, com per exemple l'equipament de vies d'escalada o la utilització d'oxigen en ascensions a cims de 8.000 metres.

Cal afegir a tot això la professionalització cada vegada més present en la pràctica esportiva, i particularment en el fenomen de les expedicions comercials de gran alçada, cosa que ha representat una revolució per a la seva expansió i per l'impacte econòmic en els països no desenvolupats.

Era, doncs, necessari disposar d'uns principis per regir la nostra pràctica esportiva que fossin mundialment acceptats. Recentment la UIAA, en el seu informe anual del 2009, ha publicat la Declaració del Tirol, on s'especifiquen dotze punts com a bones pràctiques que ens han de servir de guia en la pràctica del nostre esport.

A la motxilla de muntanya podeu llegir aquesta declaració, de la qual anirem fent comentaris en números successius.

Josep Manel Puente
President del CEC

Tot just després de prendre una panoràmica de la cala s'Arena duia la càmera a punt. Només fer dues passes, veiem el company que se'ns havia avançat, baixant vers la cala Prona. Enquadro ràpid i encadeno tres instantànies seguides, procurant que l'horitzó no pengi cap a un costat o l'altre, tot i que el dia calitjós no el defineix massa. La presa picada i l'angular fan que la figura surti una mica tirada enrere.

Fotògraf: F. Xavier Gregori.
Càmera: Lumix DMC-FZ28.
Objectiu: Leica DC Vario mm 1:2.8.
Exposició: f/11,125 (35 mm).

Montardo, cara nord.

Cales del CAP DE CREUS

Text i fotos: **F. Xavier Gregori i Rosa M. Comamala**

El parc natural del cap de Creus és conegut sobretot pel seu litoral, però el recorregut d'avui inclou una gran diversitat d'ambients, tant marins com terrestres. Aquest itinerari té una dificultat mitjana ja que, si bé no hi ha grans desnivells, el terreny és abrupte, i al final n'haurem acumulat uns bons 740 m. Mireu, gaudiu i impregneu-vos d'aquest singular paisatge de senzilla i aspra bellesa, segur que us seduirà.

L'ITINERARI

0:00 h (72 m) Només entrar a Cadaqués per la carretera GI-614 provinents de Roses o del Port de la Selva, cal emprendre la sinuosa i panoràmica carretera de 8 km que ens durà al far del cap de Creus. Comencem a caminar des de l'aparcament amb la intenció d'assolir el vèrtex geodèsic que culmina el cap de Creus a 82 m, on tindrem una immillorable primera visió de conjunt de l'indret. Aquest punt elevat es troba situat entre el far i un vetust edifici, la singularitat del qual rau en què originàriament fou una caserna de la Guàrdia Civil, ara reconvertit en bar restaurant, amb alguna habitació disponible. Des d'aquesta posició baixem per l'originari camí de bast fins a un revolt pronunciat de la carretereta que ens hi ha dut; la seguim una estona.

0:20 h (63 m) Més enllà d'un tram rectilini, ve un marcat revolt ascendent i de seguida localitzem a mà dreta el corriol fressat sense marcar que baixa a trobar el rec de Culip. Un cop situats, l'anem seguint avall, ara a un costat ara a l'altre, escanyat per una assortida vegetació, fins arribar al mar a la platja de cala Culip.

0:30 h (0,5 m) Cala Culip és una platjola de còdols resguardada, amb una barraca refugi de pescadors arrecerada a la rereplatja, que és tancada. Per utilitzar-la com a aixoplug cal contactar amb l'Ajuntament de Cadaqués. Hi caben unes 12 persones, amb matalassos, bancs i llar de foc. Seguim per un caminet que s'enfila darrere mateix de la barraca, sobremunta un esperonet boscós i ens atansa de bai-

***Ampla
panoràmica
del racó d'Es
Camallerís***

Vista de la cala Culip.

(...) cala Prona és una platjola resguardada de coloracions fosques amb una barraca, refugi de pescadors

Angost camí que duu a la cala d'Agulles.

xada a un pregon entrant de mar, dins del perímetre que antany fou territori exclusiu del Club Méditerranée. Tot seguit, emprenem el vial principal que comunica aquest punt amb el pla de Tudela, antic nucli de les instal·lacions d'aquest club de vacances francès. Aquesta porció d'itinerari de més d'un quilòmetre que transcorre més o menys a prop del mar (cala Culleró, racó de Francalús, esculls de Tudela...) constitueix una passejada inoblidable que ens ofereix l'assortiment més complet de roques metamòrfiques i flora litoral. Apareixen formes d'erosió úniques, conseqüència de l'acció erosiva del mar i del vent. Paisatge vinculat a la vida i obra d'artistes i literats com Salvador Dalí, Josep Pla i d'altres, que els fascinen d'una manera molt especial.

0:59 h (24 m) Al capdamunt del recorregut dividim el braç de mar de la cala d'Agulles. Aquí la senyalització ens mena per un camí que baixa amb trams esglaonats amb baranes i empedrat, entremig de roques monolítiques de pegmatita de color clar ataronjat i esquistos de color gris fosc fins a la cala d'Agulles.

1:05 h (0,5 m) La cala d'Agulles és un profund entrant de mar d'encinglerats vessants on desemboca entre el pedregam les escorrialles d'aigua d'un petit embassament que reté l'aigua fluent de la font de la Teula que feia servir el Club Med. Travessem el rec i continuem de front (W), salvant el desnivell costa amunt, cercant l'orografia idònia a cadascú, fent pas entremig d'arbusts de càdec, matollar i rocam esquistós cantellut. Assolida la part alta, travessem el territori que se'ns presenta en la mateixa direcció, esquivant les peculiaritats geològiques del rocós terreny. Algunes fites ens donen fe d'anar ben encaminats, tot i estar allunyats del perfil costaner. Tot d'una abordem de baixada en un punt indeterminat més o menys pla (55 m), una vella pista d'origen militar que arribava sobre la mateixa cala Portaló que ja s'entreveu. Anem baixant i després d'un pronunciat gir, cal passar pel fondal del rec de la Mare des Sac i recuperar la continuïtat del traçat esfondrat. En pocs minuts tenim el millor enquadrament de la cala de Portaló, terra endins a mena de fiord. Per arribar-hi estarem atents a unes marques grogues trobades no fa massa, que ens menen dretureres marge avall per una esclavissada tartera pissarrenca fins a la platja de la cala Portaló.

1:43 h (0,5 m) La cala Portaló també es coneix com a platja de Narganta. Assolida la primera línia de mar reculem per la rereplatja on veiem un caos rocós d'esquistos per on discorren les aigües del rec de Ses Cullases, tot i que rec amunt es troba una resclosa. Tornem a seguir les marques grogues fins a l'altre extrem de la platja, allí on baixa el rec de Portaló, cercant el senderó no gaire fressat que ens fa guanyar la part del damunt d'una mena de contrafort que delimita una banda de la cala. Un cop a dalt, el terreny es d'allò més ferreny, i sort en tenim d'un sender cada cop més clar que ens ajuda a avançar amb seguretat pel matollar d'estepes, veient-se només el mar a la llunyania. Assolit un punt alt intermedi (65 m), es torna a anar en direcció al mar, resseguint un reguerot que ens atansa als romponents del racó des Bac dins l'àmbit de la cala Galladera. Des d'ara ens queda per endavant vorejar l'entretingut perfil costaner fins a l'extrem oposat de l'engolfada cala. Fent cas de les marques grogues que ens precedeixen i d'alguna fita de tant en tant, salvem amb facilitat les anfractuositats litorals, més o menys a frec d'aigua, acompanyats tota l'estona per una component mineral d'una gran vistositat plàstica i paisatgística, mentre arribem a la cala Galladera.

2:30 h (0 m) La cala Galladera és estreta i profunda, ara no s'hi val a parlar de platja perquè aquest pregon entrant marí es confon amb el desguàs del rec que hi mena. Des de la mateixa línia de mar, recuperem el sender que s'enfila fins a una barraca de pescadors a l'empara d'un ombrívol bosquet de fornits pins en 5 min (10 m). La barraca està oberta i pot aixoplugar unes quatre persones, amb matalassos, tauleta, seients i llar de foc. Cal anar un altre

cop amunt, seguint un corriol amb marques blaves un xic barroeres, per on s'albira una completa panoràmica sobre Galladera i de l'illa Portaló. Mentre es puja a l'altiplà esquistós esquitxat de la esblanqueïda pegmatita i escampat de vegetació baixa, dividem a la dreta en el sentit de la marxa (NW) una eminència amb una fita grossa que es distingeix des d'on som. Ens hi desplaçem, deixant per una estona la ruta principal que estem seguint fins al moment, per anar a pujar el puig de Cala Sardina.

2:50 h (101 m) El puig de Cala Sardina és un enlairament aïllat que domina amb escreix el feréstec territori que ens envolta, tant costaner com interior. Tornem al camí principal que aviat es va blegant cap a l'esquerra, fins a quedar gairebé orientat al sud, i coincidir de costat amb el camí a cala Prona (30 min; 109 m), entremig d'una espessor de bruc boal tan alts com una persona. Aquí podem triar entre seguir el camí principal que segueix o be recular fins a la cala, que és el que proposem. Reorientem, doncs, la marxa vers el NW, seguint el decurs d'un rec que ens mena gairebé directament a la cala s'Arena. Es va baixant per entre formacions esquistoses i tot d'una trobem ran el camí uns enormes blocs pegmatítics de color ataronjat, estimbats arreu amb unes

formes d'erosió molt marcades que contrasten fortament amb els esquistos de color negre. El camí bandejja la cala s'Arena o Portitxó, cada cop més a prop a l'esquerra, planeja una estona i ens fa canviar d'indret vorejant un esquenall escarransit. Gran mirador sobre l'abrupte litoral. A partir d'aquí el corriol, no menys panoràmic, que baixa sobtadament ens deixa arran de mar en petjar els còdols de la platja de cala Prona.

L'entrant de la cala d'Agulles i l'illa del Portaló.

Dades

Situació:
Alt Empordà.
Població de referència:
Cadaqués.
Punt de sortida i arribada:
Far del cap de Creus.
Horari:
5 h 30 min
(sense aturades).
Desnivell acumulat:
740 m.
Altitud màxima assolida:
126 m.
Distància:
18,6 km.

L'erosionada franja litoral es mostra abrupta i mineral, amb espectaculars penya-segats i barrancs amb un gran nombre de retallades cales i tota mena d'accidents geogràfics que la fan molt atractiva

La cala Fredosa des del camí antic que duu al far.

3:20 h (0,5 m) La platja de Cala Prona és una platja-la resguardada de coloracions fosques amb una barraca refugi de pescadors. Disposa d'una estança que pertany a la confraria de pescadors del Port de la Selva, i d'una altra per a unes vuit persones amb matalassos, taula, seients i llar de foc. L'estat de conservació no és gaire bo, com tampoc ho és un pou cisterna al peu del camí. Un cop vist l'indret, reculem fins a coincidir amb el camí principal que dúiem. Es travessa el tram atapeït de brucs i, un cop fora de l'espessor, el sender s'eixampla, i pren enllà l'amplada d'un camí carreter que ens farà arribar a una confluència de camins amb indicador de rutes.

4:00 h (126 m) El camí que duem, s'acaba ajuntant perpendicularment amb una pista ampla que ve del Port de la Selva que fa servir el GR 11. Nosaltres girem a ma esquerra, en general vers el SE, per aquest extens territori humanitzat durant segles, format per un seguit de turons petits i torrenteres espeses de vegetació que davallen al mar. Arribats al mas Rabassers de Baix encara dempeus com a segona residència (20 min; 75 m), deixem del tot el GR que continua fins que surt a la carretera de Cadaqués a cap de Creus. Aleshores marxem per la pista cap a la dreta orientats al S i quan s'acaba no gaire lluny, sortim a l'asfalt de la carretera que duu al far (5 min; 89 m). Tombem a ma dreta i seguim avall carretera enllà en direcció S fins que quan hem caminat 400 m, arribem a l'entrant de la carretera de terra batuda que mena a la platja de la cala Guillola (que avui no petjarem), on hi ha una porta baixa reixada de color blau oberta. Anem triscant i després de deixar unes cases a banda i banda i un transformador a mà esquerra, de seguida es troba un trencant amb una senyalització vertical: «Camí antic al cap de Creus».

4:40 h (62 m) La caminada que ens espera ens permetrà conèixer un dels paisatges més característics d'aquest parc natural. Tot d'una s'accentua el pendent fins a un punt alt amb bones vistes, per tornar a baixar tot seguit. Si es mira cap a dins del mar es pot reconèixer l'illa de Messina (la Macina). Aquesta serà la manera en què es desenvoluparà el recorregut, pel malmès vell camí entre murs de pedra seca, un gran nombre de clopers i alguna barraca en bon estat que a mitjan segle xx fou l'artèria principal d'aquesta contrada per accedir als conreus costaners, principalment d'olivers. Conreus en bancals que encara serveixen per corregir els desnivells d'una terra irregular i seca, però que l'intens cultiu d'aquest vell producte mediterrani ha ajudat a domesticar. Enrere queden els torrentosos recs de cala Torta i cala Seca, que des- emboquen en les cales homònimes, on el camí de bast s'adapta irremeiablement a les sinuositats de l'abrupte relleu. Camí enllà es travessa el rec de Cala Bona mitjançant una voluminosa llastra d'esquist anomenada *pont del Mal Pas*, on s'inicia una breu pujada mentre es gaudeix d'una vista excepcional de cala Bona. En aquest indret destaca la presència de nombrosos càdec en forma arbòria i una vegetació força atapeïda pròpia de l'ambient mediterrani. Passem enlairats l'accés a l'exquisida cala Jugadora que, vista des del camí, mostra un enquadrament de postal. Hi destaca un sinuós aflorament pegmatític de color ataronjat que es coneix com l'*Oca Roja* o el *Gran Roig*, amb el promontori del cap de Creus com a rerefons. Més enllà d'un tram de camí molt ben empedrat i conservat, remuntem un terraplè i de cop i volta abordem la carretera del far (42 min; 28 m). L'anem pujant ran de l'asfalt, tallem un pronunciat revolt (43 m) i sense deixar-la més, arribem a l'aparcament del far.

5:30 h (72 m) En les antigues dependències del far que entrà en funcionament per primera vegada la nit del 29 de juliol de 1853, es pot visitar l'Espai Cap de Creus, una acurada instal·lació museística sobre l'entorn natural del cap de Creus.

Si ve de gust afegir una estona més a l'itinerari, us recomanem continuar fent ruta i anar a petjar fins on els Pirineus sucumbeixen al mar, el darrer sortint més oriental de la península Ibèrica. Assolida la carretera, la seguim fins a un pronunciat revolt als peus del promontori del Cap (43 m). Ara només cal seguir un sender que ens mena a la cala Fredosa i més enllà, reculant una mica, a l'esvoranc de la cova de s'Infern, envoltada de vegetació mediterrània. Excepcional exemple d'erosió excavada en esquistos que disposa d'entrada marítima i sortida terrestre. En aquest punt, ja senyalitzat, encetem una pujadeta seguint un itinerari geològic amb plaques rodones direccionals fixades al terra, fins que veurem el cap de Creus. En aquest paratge aviat s'hi veuen també les marques del GR 11 que ens hi adrecen salvant les anfractuositats geològiques que singularitzen el paisatge, d'una extraordinària riquesa mineral vegetal i floral que us seduirà. Finalment, assolim el darrer sortint accessible de la punta del cap de Creus, on comença o finalitza el GR 11, el camí de gran recorregut que deambula els Pirineus d'un extrem a l'altre. Podem tornar a l'aparcament en uns assossegats 20 minuts o podem continuar fent el contemplatiu itinerari geològic. En aquest darrer cas ens caldran 45 minuts llargs abans no hi arribem.

EL CAP DE CREUS

Des d'un punt de vista geològic el massís de Cap de Creus és la prolongació oriental dels Pirineus. El sol, observat des del recinte del far, apareix sobre l'horitzó del mar a una hora més primerenca que des de qualsevol altre punt de la península Ibèrica. Certament aquest fet concentra en gran nombre a les persones que volen presenciar néixer l'any nou cada 1 de gener.

Parc natural del cap de Creus

Des de l'espectacular talaia del castell de Sant Salvador a la muntanya de Verdera, vèrtex culminant de la península del Cap de Creus, tenim una visió aèria del conjunt del tot imprescindible. Aquest territori montuós, exhibeix només altituds discretes, mereixedores totes aquestes d'una excursió recomanable: puig del Vaquer (430 m), puig de l'Àliga (463 m), puig Alt (490 m), puig Pení (606 m, ocupat militarment des de l'any 1959 per l'Escuadró de Vigilància Aèria EVA 4) i puig dels Bufadors (433 m). Malgrat estar solcat per nombroses torrenteres i rierols que excaven profundes barrancades i configuren un relleu trencat i complex, a vol d'ocell ens mostra formes més bé arrodonides, resultat de milions d'anys d'erosió. Ondulat de turons i valls de tonalitats fosques, escadusserament arbrades, presenta un singular paisatge de sòbria bellesa, tot i que d'aparença desolada.

La recuperació d'un espai natural

El Club Mediterranée

Conegut popularment com a Club Med, fou una ciutat de vacances francesa construïda a la dècada de 1960 que constava de 443 habitatges modulars, amb tota mena de serveis complementaris com ara restaurant, dispensari, piscina, club social, pistes de tennis, depuradora, etc. Finalitza la seva activitat l'any 2002, en ser un model turístic obsolet, no viable econòmicament i de difícil acceptació en un entorn protegit d'un gran valor paisatgístic. Amb l'aprovació del Pla especial del parc natural de l'any 2006 comença la redacció del projecte de demolició i retirada de les infraestructures i elements físics existents en tota aquesta zona compresa entre la cala Culip i la cala d'Agulles, a ponent de l'àmbit d'actuació. Només es mantindran i rehabilitaran alguns dels locals com a punt d'acolliment de visitants i serveis del parc. L'enderroc el paga l'Estat i la Generalitat assumirà el cost del trasllat de la runa i l'adequació de tot l'espai, per la qual cosa aquesta zona alliberada del cap de Creus no serà visitable fins al 2011.

La tramuntana no respecta res, però deixa un bell paisatge on la vegetació s'adapta.

Una mostra de la flora del cap de Creus.

Les vaques pasturen a l'indret del mas Rabassers de Baix.

L'erosionada franja litoral es mostra abrupta i mineral, amb espectaculars penya-segats i barrancs amb un gran nombre de retallades cales i tota mena d'accidents geogràfics que la fan molt atractiva. La singularitat botànica és remarcable, i és palesa pel seu ric mostrari d'espècies poc comunes o endèmiques que hi arrenen. També destaca la fauna associada al matollar, els rapinyaires i les aus migratòries o sedentàries. La complexitat de la morfologia de la costa i la transparència de les aigües del mar d'Amunt i del mar d'Avall que envolten el cap de Creus, determinen una extraordinària riquesa submarina.

El parc, amb una superfície total de 13.886 ha, de les quals més de 10.000 corresponen a la part terrestre, aplega una rica biodiversitat natural, una qualitat dels ecosistemes i uns paisatges excepcionals amb el complement d'uns singulars elements arqueològics, arquitectònics, etnogràfics i artístics. Tot plegat justifica amb escreix que el Parlament de Catalunya aprovés, amb el que disposa la Llei 4/1998 de 12 de març, crear el primer parc maritimoterrestre de Catalunya, i la implantació de mesures reguladores i de manteniment que en garanteixin la conservació. Per acabar, només volem afegir que el nostre pas per aquest àmbit no ha de malmetre els privilegiats atractius que ofereix aquest extraordinari paratge.

El paisatge del cap de Creus

Actualment, l'element definitori del seu paisatge és l'absència de grans zones boscoses, encara que en temps reculat tot el territori presentava un aspecte forestal considerable. La principal desforestació fou conseqüència directa de les tradicionals rompudes per al conreu o la pastura, que van tenir lloc princi-

palment durant l'edat mitjana. Una gran part dels boscos de la península del Cap de Creus i serres veïnes foren substituïts per vinyes i olivars. Aquesta pràctica, que va perdurar fins a finals del segle XIX, donà peu a una expansió espectacular en les formes i l'enginy per desempallegar-se de tanta pedra en un relleu tan abrupte i sòl pedregós. La seva raó de ser era lluitar contra l'erosió d'un terreny aspre i aprofitar millor l'aigua de les pluges escasses. Tot plegat propicià un paisatge transformat de construccions rurals en pedra seca de gran interès que a hores d'ara és objecte d'admiració. Mentrestant, la malura de la fil·loxera s'escampà pel territori vers l'any 1879, provinents dels vinyals del Conflent i del Rosselló. Fou tant fulminant que en menys de tres anys arruïnà completament aquest cultiu i a tothom que en vivia. A més a més, les gelades del l'any 1951 van anihilar quasi totes les oliveres que es plantaren després de la desfeta de la fil·loxera. Tot plegat afavorí que ja per sempre més quedessin en desús barraques, camins, carrerades, recs i clavegueres, marges, murs, feixes i clopers..., tot un patrimoni en pedra seca que cal conèixer i salvaguardar tant com es pugui.

Els clopers

Recurrent molts dels itineraris que atresora el cap de Creus ens sembla veure de lluny un grup de cabanes de pedra seca de formes arrodonides o quadrangulars. Ens hi atensem encuriosits i després de donar-hi una volta comprovem que no tenen cap accés, la qual cosa ens sorprèn i és que no esteu davant d'una cabana. En un territori tan pedregós, el primer que calia fer per condicionar un terreny per a la pastura

El cap de Creus i illa Massa d'Oros.

o el conreu, era llaurar el terra i treure'n les pedres per acumular-les en un indret de la finca impropri per al cultiu, d'una manera ferma i solida. Aquestes estructures tan ben resoltes que es poden veure en gran nombre s'anomenen *clopers*.

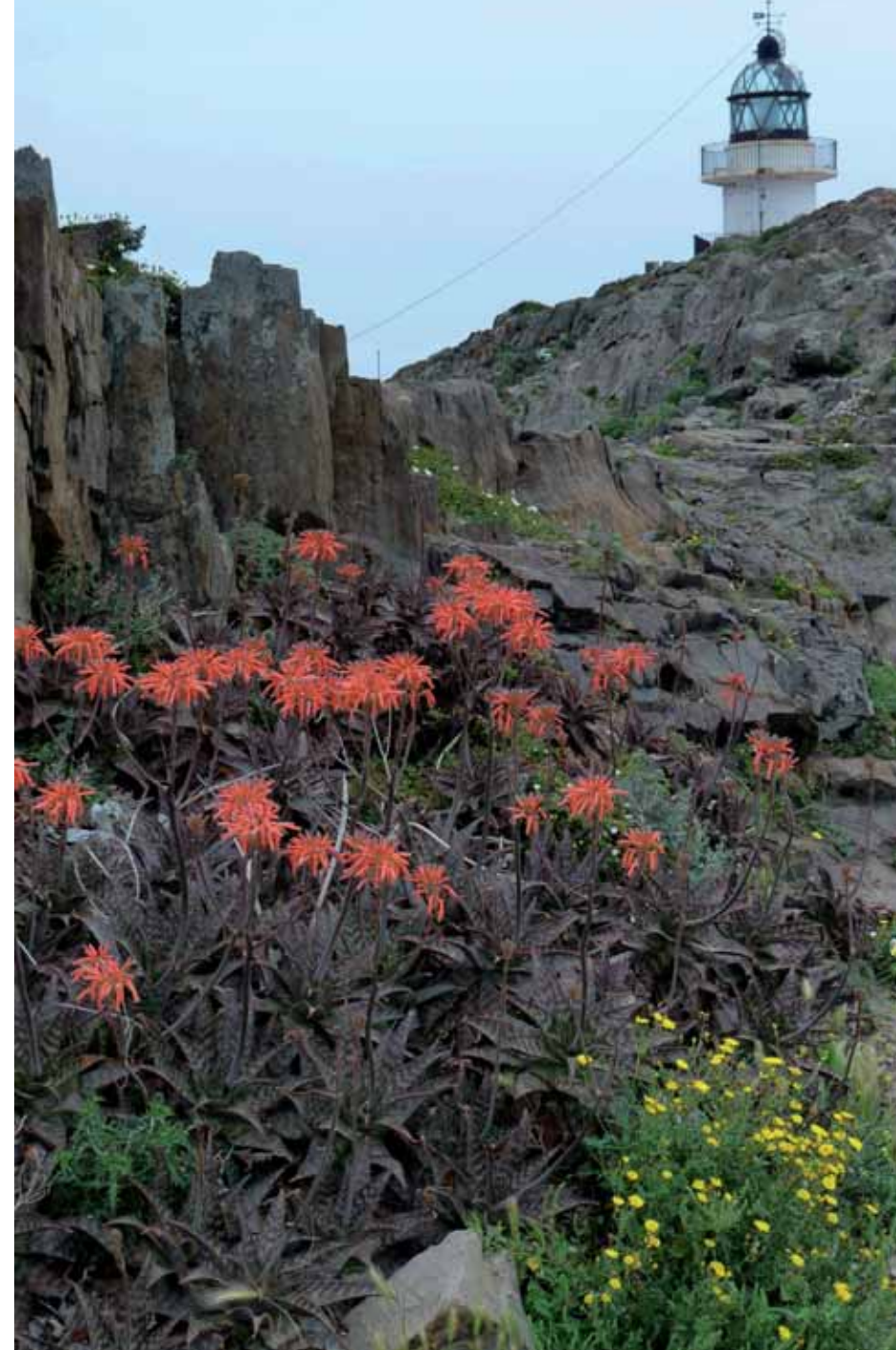
La natura en flames

El dia 6 d'agost de l'any 2000, que queia en diumenge, l'aire de l'Alt Empordà anava carregat d'una intensa fortor a cremat. Un fortuït i devastador incendi iniciat a mig matí en el terme municipal de Garriguella, molt a prop del santuari de la Mare de Déu del Camp (centre de recuperació de la tortuga de l'Albera), s'estengué sense aturador per les serres de l'Albera i de Rodes fins arribar al mar, atiat pel fort vent de tramuntana.

En poc més de 30 hores, el foc devastà prop de 6.000 ha de terreny, bona part situada dins la zona protegida del parc natural del cap de Creus, dins els termes municipals de Palau-saverdera, Pau, Garriguella, Vilajuïga, Roses, el Port de la Selva, la Selva de Mar, Llança i Colera. A més a més d'aquest succés, l'any següent un altre gran incendi augmentà a 8.000 les hectàrees calcinades en aquesta zona de l'Alt Empordà, la meitat d'aquestes de zona protegida.

A dia d'avui pot semblar a primer cop d'ull que la vegetació de tota la zona cremada ja s'ha regenerat, però una mirada més atenta ens permetrà descobrir les devastadores seqüeles del dany que causà el foc, sobretot en l'arbrat.

Els incendis de la zona del cap de Creus tenen una llarga història que es perd en l'origen dels temps. Fixeu-vos si han estat habituals que fins i tot alguns defensien que l'origen del nom del massís dels Pirineus, ve precisament de la paraula grega *pyros* que significa 'foc', i que així batejaren els mariners hel·lens a aquestes muntanyes que durant les seves singladures sempre veien cremant.

Vista del far del cap de Creus.

Més informació

Ajuntament de Cadaqués:

Tel.: 972 258 200

Bibliografia:

GREGORI, Francesc Xavier / COMAMALA, Rosa M. *Cap de Creus-l'Albera. Montgrí-Saverdera-Neulós-Querroig*. Guia Alpina. 2004.

El patrimoni geologicominer del cap de Creus. Generalitat de Catalunya. Departament de Treball, Indústria, Comerç i Turisme. 2003.

PLUJA I CANALS, Arnald. *El cap de Creus. 60 itineraris de Porbou a Roses*. Gràfiques ALZAMORA, 2001.

Cartografia:

Cap de Creus. Mapa/Guia excursionista. Escala 1:25.000. Editorial Alpina i GeoEstel, 2007.

Mapa topogràfic de Catalunya. Escala 1:25.000.

Parc natural del cap de Creus. Nº 19. Generalitat de Catalunya. Institut Cartogràfic de Catalunya 2008.

EL PARC NACIONAL DE PENEDA-GERÊS

Un esclat de natura al nord de Portugal

Text: **Francesc Beato i Vicens** Fotos: **Jesús Grier**

A les muntanyes del nord-est de Portugal hi ha l'únic parc nacional del país, conegut també per Gerês, un espai poc visitat, però amb un alt interès excursionista i científic. Està format per les serralades de Peneda, Amarela i Gerês, que fan una barrera entre les planes de la costa a l'oest i els altiplans a l'est, amb el Nevosa (1.545 m) i el Altar dos Cabrões (1.538 m) com a punts culminants.

Trescar per aquest parc ofereix l'oportunitat de poder gaudir de boscos esplèndids, però també de conèixer un seguit de petits pobles, amb les cases tradicionals de parets de blocs de granit, i als seus voltants grups d'*espigueiros* (sitges) també de pedra, que contribueixen a donar una imatge força pintoresca, i on encara es pot descobrir el poc que queda de la vida tradicional dels petits llogarets de muntanya. Un exemple d'això són els *fojo do lobo*, unes construccions força peculiars, que durant anys varen servir per controlar la població dels llops.

El relleu

El parc supera els 700 km² d'extensió, que corresponen als municipis de Melgaço, Arcos de Valdevez, Ponte da Barca, Terras de Bouro i Montalegre, dins de les regions de Minho i Trás-os-Montes, que limiten amb Galícia. Les serres més destacades són les de Peneda, Soajo, Amarela i Gerês, amb una altitud que va de 300 m, a les parts més baixes, superant els 1.500 m a les zones més altes. Els punts més elevats són: el Nevosa (1.545 m) i l'Altar dos Cabrões

(1.538 m), situats a la serra de Gerês, que al vessant nord es coneix com a *serra do Xurés*, ja en terres de Galícia.

L'aspecte d'aquestes muntanyes, amb grans blocs de granit i pobres de vegetació arbòria, sobretot a les parts més altes, donen l'aparença de desolació i sequedat, però res més allunyat de la realitat: en la majoria de les torrenteres l'aigua hi corre; a més, hi

El petit embassament del riu Pomba situat al damunt del santuari de Peneda.

Un exemple de la vida tradicional dels petits pobles: la feina a l'era de Paredes. A la dreta, s'observa una sitja típica (espigueiros).

ha una gran quantitat de fonts i deus; l'aigua és present per tot arreu. El parc també és travessat per diversos rius: el Cávado, el Lima, l'Homem, el Laboreiro i l'Arado, tots amb un cabal força importants, que s'aprofiten per tenir una bona reserva d'aigua a les preses que formen les albuferes de Toudo, Paradela, Caniçada, Vilarinho das Furnas, Alto Lindoso, Salomonde i de Sezelhe.

Entre els grans blocs de granit s'hi troben vetes de minerals, com estany, tungstè o molibdè, però també or, que anys enrere foren explotades en les mines de Carrís i de Borrageiro, situades en la part més alta de la serra de Gerês. A prop de la població de Castro Laboreiro hi ha alguns jaciments d'esquist i quars.

Algunes valls, tenen signes evidents d'haver estat sota l'influència de les glaciacions.

La vegetació i la fauna

A les valls i fondalades la vegetació és exuberant, sobretot de boscos de roures, pins i eucaliptus (aquests dos últims de repoblació). Però també s'hi troben llores, bedolls i grèvols. Al sotabosc hi ha moltes falgueres. En aquestes muntanyes hi podem trobar el lliri de Gerês (*Iris boissiers*), una espècie rara de la flora portuguesa i un endemisme del nord-oest de la península Ibèrica. A les parts més altes el bosc desapareix; aquí hi ha gran quantitat de

bruguerola i falguera.

Quant a la fauna, hi podem trobar com espècies més emblemàtiques el llop ibèric i l'àliga reial, però també el porc senglar, el cabirol, la llúdria, el gat salvatge, la marta o l'esquirol. De les aus podem esmentar el milà, el mussol reial o el falcó. També hi podem trobar el garrano, una espècie de cavall de mida petita, o el gos de Castro Laboreiro, molt apreciat per a la caça.

La població al llarg dels anys

La presència de l'home per aquestes muntanyes es remunta d'entre el 4.000 i el 3.000 aC. A prop dels pobles de Castro Laboreiro i de Britelo s'han localitzat dòlmens i tombes megalítiques que demostren clarament aquesta presència humana.

En l'època romana, en l'últim terç del segle I s'obrí al parc actual la via d'Antonino o via Nova, que ara es coneix popularment per *la Geira*, una important calçada que comunicava Braccara Augusta (Braga) amb Asturica Augusta (Astorga). A llarg d'aquest recorregut hi trobareu algunes restes de construccions, com ara ponts; però sobretot miliaris: del xxvi que és a prop del poble de Covide, fins al xxxvi situat poc abans de la Portela do Homem, són dins del parc.

Durant molts anys, l'economia dels petits pobles del parc tenien com a base la ramaderia; poques eren

les zones on l'agricultura es pogués desenvolupar, tan sols al fons de les valls i en algun replà s'hi podia sembrar, la resta tot era bosc o zones de pastura.

Era una economia de subsistència, on fins a principis del segle xx era molt habitual la transhumància. Molt habitants d'aquest pobles, els mesos de bonança pujaven a les zones de pastura, a les zones altes, on normalment hi feien estada de Pasqua fins a poc abans de Nadal. La resta de l'any vivien en els pobles situats en les valls. Una altra de les activitats, en alguns pobles, era el carboneig.

Però a finals del segle XIX tota aquesta activitat inicià una davallada, que a la dècada de 1940 va comportar l'inici d'una immigració que va durar uns vint anys, fins a deixar els pobles pràcticament deshabitats. El seu destí majoritari era França. Alguns d'aquests immigrants, en aquests últims anys, han retornat als pobles, però no per viure, sinó molts per passar-hi les vacances. La majoria no han reconstruït les antigues cases, sinó que n'han aixecat de noves, sobretot a l'entorn dels pobles, de manera que han trencat l'harmonia paisatgística.

L'any 1971, fou creat el parc nacional de Peneda-Gerês; però molts anys abans aquestes muntanyes ja tenien punts d'atracció. Dos d'aquests punts eren de caràcter religiós: el santuari de Peneda i el de Sant Bento da Porta Aberta, indrets on al llarg de l'any són freqüentats per milers de devots i pelegrins. I també el balneari de Gerês, on les seves aigües ja eren aprofitades en temps dels romans. Però és a partir del segle XVIII quan es va construir el primer establiment termal que ha iniciat un increment constant de visitants que vénen a prendre les aigües. En l'actualitat, a més de modernes instal·lacions, ben a prop han sorgit una sèrie d'hotels, hostals, restaurants i tota mena de comerços.

Informació per als excursionistes

Al parc hi ha tres oficines de turisme on podeu trobar informació de rutes a peu i zones d'acampada: les oficines de la Porta de Lamas de Mouro, la Porta de Campo do Gerês i el Centro de Educação Ambiental do Vidoeiro. També es pot demanar informació a l'oficina de la ciutat de Braga.

Al parc hi ha 26 senders senyalitzats (*trilhos*), unes rutes que faciliten el seu coneixement. Hi ha rutes de dues a tres hores i d'altres de cinc a sis hores. Els senders estan senyalitzats amb marques grogues i vermelles, que són els colors que corresponen als senders de petit recorregut. A més, a l'inici dels senders i en punts d'interès hi ha cartells informatius.

Fins ara d'aquest parc no s'ha publicat cap guia de muntanya, ni tampoc hi ha un mapa excursionista detallat. L'única informació cartogràfica són els fulls del mapa militar a escala 1:25.000. Aquesta manca d'informació fa que el parc de Peneda-Gerês no sigui gaire visitat. L'època més aconsellable per fer-ho són els mesos d'hivern, primavera i tardor. Els boscos i la vegetació tenen un esclat de verdor a la primavera, i a la tardor, els colors dels arbres caducifolis són excepcionals.

Molts camins estan empedrats a la serra de Peneda. Escala i façana del santuari de Peneda.

Més informació

CARTOGRAFIA:

Carta Militar de Portugal.
Instituto Geográfico do
Exército: Lisboa, 1996-1997.
Escala 1:25.000.
• Full nº4:
Castro Laboreiro (Melgaço)
• Full nº5:
Seara (Melgaço).
• Full nº8:
Extremo (Arcos de Valdevez)
• Full nº9:
Gavieira (Arcos de Valdevez)
• Full nº17:
Lindoso (Ponte da Barca)
• Full nº18:
Pitões das Júnias (Montalegre)
• Full nº19:
Tourém (Montalegre).
• Full nº30:
Germil (Ponte da Barca)
• Full nº31:
Outeiro (Montalegre)
• Full nº32:
Montalegre.
• Full nº43:
Terras de Bouro.
• Full nº44:
Ruivães (Vieira do Minho)

Més informació

OFICINES DE TURISME:

Porta de Lamas de Mouro
+351 251 465 010
portadelamas@cm-melgaco.pt

Porta de Campo do Gerês
+351 253 351 888

Centro de Educação
Ambiental do Vidoeiro
+351 253 390 110

Oficina de Braga
+351 253 203 480
pnpg@icn.pt

l'esquerra, relativament proper, però a l'altre vessant de la vall, el poble de Bouça dos Homens.

No trigarem en arribar a un camí (1.040 m) que és el que durant molts anys els habitants d'aquesta part alta de la serra de Peneda utilitzaven per anar al santuari. Nosaltres el seguirem de pujada, en direcció est. El que sorprèn són els grans blocs de pedra que fan de base del camí que seguim. Aviat serem al capdamunt de la carena (1.110 m).

Ara, un altre cop de baixada, i més o menys a mig camí, deixarem a l'esquerra el Fogo de Peneda, una trampa per caçar llops. El camí fa llacades per perdre alçada i baixarà fins a la carretera (750 m) que del santuari de Peneda porta a la població de Lamas de Mouro.

En el cas de tenir situat un vehicle en aquest punt, aquí finalitza l'itinerari. En el cas d'haver de retornar fins el santuari de Peneda, haureu de seguir a la dreta 1,2 km per carretera que, fins i tot es pot evitar en gran part seguint un corriol paral·lel

3. El camí per les ribes del riu Cávado

El tercer itinerari que us proposo és a l'extrem oriental del parc, en el terme municipal de Montalegre. Una part del camí que farem ja és fora dels límits del parc, però ens apropa a un seguit de petits pobles que ens faran conèixer la vida camperola. Aquest pobles estan situats en la capçalera del riu

El camí per les ribes del riu Cávado

Lloc de sortida: Fiães do Rio (867 m).

Com podem arribar-hi: Sortim de la ciutat de Braga per la carretera N-103 fins a la presa de l'albufera de Venda Nova. Aquí deixarem la carretera que veníem seguint per prendre la N-308-4, que passa per sobre de la presa. Cal seguir-la fins a Paradela per agafar la N-514 fins a Fiães do Rio. De Braga fins a Fiães do Rio hi ha 72 km. De Fiães de Rio, cal seguir la carretera N-514 (7 km); passarem per Vilaça i el següent poble és San Pedro.

Temps de camí: 5 h 25 min.

Desnivell: + 440 m / 257 m.

Distància: 21 km.

Lloc d'arribada: San Pedro (995 m).

Mapes: Carta Militar de Portugal. Full: Montalegre (32).

A l'entorn del santuari de Peneda

Lloc de sortida: Santuari de Peneda (705 m).

Com podem arribar-hi: Sortim de la ciutat de Braga, per l'autopista A-11 i després per l' A-3 fins a Ponte de Lima. Aquí enllaçarem amb l'autovia fins prop de Ponte da Barca, on prendrem la carretera N-101 fins passat la població d'Arcos de Valdevez. Aquí cal agafar la carretera N-202, que pels pobles de Cabana Major, Mezio, Adrão, Rouàs, ens portarà fins el santuari de Peneda. De la ciutat de Braga fins al santuari de Peneda hi ha 98 km.

Temps de camí: 3 h 5 min.

Desnivell: + 460 m / -460 m.

Distància: 12 km.

Lloc d'arribada: Santuari de Peneda (705 m).

Mapes: Carta Militar de Portugal. Full: Gavieira (9).

fou transitat pels pelegrins. No tardarem en deixar el bosc, i ara el corriol passa per entre grans blocs de granit de formes ben peculiars i envoltat de matollar.

Arribarem ha un petit estany (990 m), que no és altra cosa que un embassament del riu Pomba. D'aquest estany s'explica que les noies que es volien casar tiraven una pedra des del penya-segat que s'alça al costat; si la pedra no queia dins de l'aigua, es casarien abans d'un any.

Fins aquí el corriol que hem anat seguint està senyalitzat amb marques de GR, però ara les deixarem, per travessar per sobre el mur de l'embassament. El lloc és realment bonic, envoltat d'un espai sense un arbre, però amb grans blocs de granit, que donen un aspecte força sorprenent i solitari. Al mig de l'estany, també hi ha un d'aquests grans blocs de roca.

Quan ja haurem travessat el mur de l'embassament, el corriol no és tant obert, segueix a prop de les aigües de l'estany, que tindrem a la nostra esquerra, entre matolls i en direcció nord-oest, el camí en lleugera pujada, cada cop es fa més evident, i ens situarà en un collet (1.095 m).

Des d'aquest collet, en una propera carena veurem una sèrie d'aerogeneradors, i més a prop el petit poble de Bouça dos Homens. Ara el corriol pren la direcció nord, amb una baixada moderada; unes fites, ens ajudaran a seguir-lo. En aquesta part del camí tindrem a

ALBERT MARTÍNEZ

Bouro, molt a prop del miliari XIV, fora dels límits del parc, i finalitzar dalt de la Portela do Homem, que correspon el miliari XXXIV. Per tant, caminau vint milles (cada milla romana són 1.482 m).

Al llarg d'aquest recorregut, en una gran part per pista, tindreu una visió de la vall del riu Homem, de la serra Amarela, l'Albufeira de Vilarinho das Furnas i l'esplèndida roureda de la Mata de Albergaria, un dels boscos més interessants del parc.

El camí està senyalitzat en els encreuaments amb uns pals metàl·lics, i en cada miliari hi ha un panell on s'explica amb tot detall l'indret i també es dona informació de la via romana. Llàstima que en una part d'aquest recorregut, el que passa arran del riu Homem, en aquest sector embassat per l'Albufeira de Vilarinho das Furnas, estigui permesa la circulació de vehicles, previ pagament de peatge

2. A l'entorn del santuari de Peneda

Una altra de les propostes és la de conèixer l'entorn del santuari de Peneda. El santuari de Peneda és situat al cor del parc, un indret de gran bellesa paisatgística. Al parc li varen posar el nom d'aquest santuari, i això ja és una mostra del que representa per aquestes muntanyes. L'actual església és del segle XVII, un gran edifici que davant seu té la clàssica escala en trams, molt habitual en el santuaris d'anomenada de Portugal, i al peu de la monumental escalinata, un gran espai on trobareu establiments per acollir els pelegrins i altres edificis, un conjunt arquitectònic de gran volum, i força espectacular, col·locat en una vall, sota d'unes grans parets de granit. El santuari és dins del terme municipal d'Arcos de Valdevez.

La caminada que us proposo per la serra de Peneda s'inicia en l'esplanada del darrere de l'església, al costat d'una paret de formigó, on els devots i pelegrins habitualment hi deixen ciris (705 m). El corriol, empedrat, com gran part dels camins que farem en aquest itinerari, emprèn una pujada de moment ombrejada per pins, alzines i algun roure, tot fent revolts per ha superar el fort desnivell, i al costat de la paret de roca que s'alça junt al santuari. Aquest és un camí molt antic, que durant molts anys

TRES PROPOSTES PER CONÈIXER EL PARC A PEU

1. La via romana de Geira

Un dels itineraris que pel seu interès històric i paisatgístic us pot introduir en el parc és seguir el traçat de la via romana, la Geira, que els arqueòlegs anomenen *Via Nova*.

Us proposo d'iniciar el recorregut en el veïnat de Santa Cruz, que pertany al municipi de Terras de

La via romana de Geira

Lloc de sortida: Veïnat de Santa Cruz (412 m). Del poble de São Salvador de Souto, municipi de Terras de Bouro.

Com podem arribar-hi: De la ciutat de Braga cal agafar la carretera N-101 fins a la població de Vila Verde. Aquí s'ha de deixar la carretera N-101 per prendre la N-308, que us portarà pels pobles de Sabariz, Lanhãs fins a Caldelas. A partir de Caldelas, continuarem per la carretera CM-1241, que a través dels pobles de Paranhos us portarà al veïnat de Santa Cruz. De Braga fins a Santa Cruz hi ha 29 km.

De la ciutat de Braga, cal agafar la carretera N-103 fins a la població de Tabuacas. Passat uns 2 km d'aquesta població, cal deixar la carretera N-103 per prendre, a l'esquerra la N-304, que baixa fins a Ponte. Cal travessar el pont i agafar, a la dreta, la carretera N-308-1, que per les poblacions d'Admeus i Gerês, en pujarà fins a la Portela do Homem. De la ciutat de Braga fins a la Portela do Homem hi ha 56 km.

Temps de camí: 9 h.

Desnivell: + 495 m / -170 m.

Distància: 35,1 km.

Lloc d'arribada: Portela do Homem (759 m).

Mapes: Carta Militar de Portugal. Fulls: Vila Verde (42) – Terras de Bouro (43) – Germil (30) – Outeiro (31).

Des de la calçada romana hi ha una esplèndida visió de la serra d'Amarela

ALBERT MARTÍNEZ-GOOGLE MAPS

Sitges de l'era dos Leijos.

Cávado, que fan d'eix de la nostra caminada. És un dels trams més ben conservats de paisatge riberenc que podem trobar en el parc de Peneda-Gerês.

Els camins que seguirem, senyalitzats com a PR, marcats amb marques grogues i vermelles, són els que utilitzaven i encara utilitzen els pastors o els habitants d'aquest petits pobles, per comunicar-se a peu. En molts trams els camins estan limitats amb parets de pedra seca, per evitar que el bestiar entri en els camps de conreu, i ombrejats per boscos de roures.

Sortirem del poble de Fiães do Rio (867 m) per un camí que pren la direcció nord i baixa a travessar per un

pont el riu Cávado (810 m). A partir d'aquí el camí puja i no triga en trobar un trencall. Cal agafar el camí de la dreta, també de pujada, continuant pel mig de la roureda que ens portarà fins a una carretera. Just abans de travessar-la, a l'esquerra hi ha una font. Travessem la carretera, i per una pista que de seguida enllaça amb la carretera que ens portarà fins al proper poble de Paredes (1.000 m). Aquí no us podeu perdre els *espigueiros* (sitges), la asserradora moguda per la força hidràulica i l'església de Sant Antoni, edifici del segle XVIII; el camí passa pel costat mateix de l'edifici.

Seguirem la nostra ruta, per una pista que puja entre boscos i camps de conreu. Després, ja més planera, per corriols que travessant torrenteres, entre les quals hi ha la de Sendêo. Enllaçarem amb una pista, que de baixada ens portarà al poble de Covelães (926 m).

Sortirem de Covelães, per l'antic traçat de la carretera, per baixar fins a la font da Costa, que neix poc després d'haver travessat el llit de la ribera de rio Mau, a partir del qual pujarem fins a trobar la nova carretera. La seguirem, a l'esquerra, uns cent metres, per agafar un camí a la dreta, que puja, i que no tarda en enllaçar amb una pista que ens portarà al poble de Travassos (981 m.).

Un camí planer, limitat per uns murs de pedra seca ens aproparà fins a Sezelhe (980 m), però poc abans d'entrar-hi travessarem la ribera da Lama Châ. El camí continua de pla, i poc després serem a Frades, el poble més allunyat de l'inici del nostre itinerari. Ara el camí canvia de direcció, i encara vers al sud, de baixada, primer per carretera, per arribar poc després a un encreuament. Aquí seguirem la pista, en la mateixa direcció que venien fins ara, i que ens portarà fins al riu Cávado, que travessarem per un pont; a la dreta veurem un altre pont medie-

val, construït amb gran blocs de pedra. Aquí el riu, just inicia el seu embassament en la petita albufera de Sezelhe; arran de l'aigua es pot veure un esplèndid bosc de ribera.

Ara la pista puja lleugerament, i no tarda en canviar de direcció cap a l'est. El nostre camí ressegueix l'albufera, però no la veurem fins a arribar molt a prop del ponte dos Galegos, un pont antic, ara substituït per un de nou. Passarem el pont, i pocs metres després arribarem a una carretera, que cal seguir cap a la dreta uns 100 m per agafar una pista a l'esquerra, en direcció est, que pel mig d'una rou-

reda ens pujarà fins el poble de San Pedro. Però poc abans d'arribar-hi trobarem la carretera, que cal seguir a la dreta uns 50 m, per prendre a l'esquerra el camí per on entrarem al poble.

San Pedro és un reduït conjunt de cases centrades per una petita església. Al centre del poble hi ha el safareig comunitari que encara en l'actualitat fa el seu servei, com també en molts dels pobles de l'entorn.

Aquí finalitza el nostre itinerari per l'alta vall del riu Cávado, però el sender senyalitzat continua fins a Fiães do Rio, tot passant per Vilaça. De San Pedro a Fiães do Rio, trigariem aproximadament una hora i mitja.

Panoràmica del poble de Cainheiras.

Les parts més elevades de la serra de Peneda estan formades per grans blocs de roca granítica.

Més informació

Bibliografia recomanada:

ABREU, Maurício / FERNANDES, José Manuel. *Serras de Portugal*. Lisboa: Círculo de Leitores, 1994.

CALVET, Agustí. *La Península inacabada*. Barcelona: Editorial Selecta, 1961.

CASTRO HENRIQUE, Pedro. *Parques e reservas naturais de Portugal*. Lisboa: Editorial Verbo, 1990.

FERREIRA AFONSO, António José / TORRES GONÇALVES, Maria Isabel. *Trilhos Pedestres na senda de Miguel Torga. Terras de Bouro (Serra do Gerês)*. Camara Municipal de Terras de Bouro, 2003.

FERREIRA, José. *Minho em mil sugestões*. Edita: Direnor. Barga, 2004.

GAZIEL – Calvet, Agustí. *Portugal enfora*. Edita: Editorial Selecta. Barcelona, 1960.

LLAMAZARES, Julio. *Tras-os-montes: Un viaje Portugues*. Madrid: Ediciones Alfaguara, 1998.

NUNES, Manuel / NUNES Jorge. *Portugal. 30 itinerarios a pie. Paseos y escapadas irrepetibles*. Barcelona: Alhema Media, 2006.

PLA, Josep. *Direcció Lisboa*. Barcelona: Edicions Destino, 2004.

SARAMAGO, José. *Viatge a Portugal*. Barcelona: Edicions 62, 2005.

Dues excursions pel Prepirineu llegendari

Text i fotos: **Josep M. Sala i Albareda**

Us presentem dues rutes d'excursionisme pel Prepirineu aragonès que passen per llocs remots i màgics, vells ermitatges enclavats a la roca mateixa de les cingleres, entre camins angostos de poblada vegetació, que ens traslladen a l'època medieval, avui testimonis solitaris d'antics ermitans i anacoretas.

L'inici del camí de San Martín de la Bal d'Onsera.

San Martín de la Bal d'Onsera

Aquest petit relat ens descriu l'itinerari que va a San Martín de Bal d'Onsera, allà on acaben els estreps de la serra de Guara, i també ens explica la història d'aquesta singular ermita.

L'ITINERARI

El camí va a buscar el curs del torrent de San Martín de Bal d'Onsera. És un paisatge de secà típic d'aquesta terra, on acaben els estreps de la serra de Guara en el seu sector occidental. La primavera, però, posa notes de color amb mates d'herbes florides. El camí s'acosta a la muntanya i ens entaforem en les seves entranyes. Seguint un petit barranc que baixa per la dreta. El camí, pel fons del propi torrent de San Martín és, actualment, inaccessible.

Arribem a la Puerta del Cierzo on s'ajunta un camí que ve de Santa Eulàlia la Mayor. Aquest nom de Puerta del Cierzo indica que en aquest lloc acostuma a bufar-hi el vent del nord, el fred i furiós *cierzo*. El camí és engorjat i en les parets hi floreix l'orella d'ós. Una làpida i una creu de fusta recorda la mort, l'any 1843, d'un xicot de Barluengo que s'estimbà pujant a l'ermita. Posteriorment el camí va ser arreglat i avui no ofereix perill.

Estem ja en el cor de la muntanya i entre abundant vegetació d'alzines i roures es comença a pujar decididament en busca del Paso de la Viñeta i el coll de San Salvador (1.178 m), on arribem. La visió de les altes parets de conglomerat que fan de capçalera i espona dreta del barranc és veritablement espectacular. Acaba d'arrodonir l'espectacle el vol majestuós d'innombra-

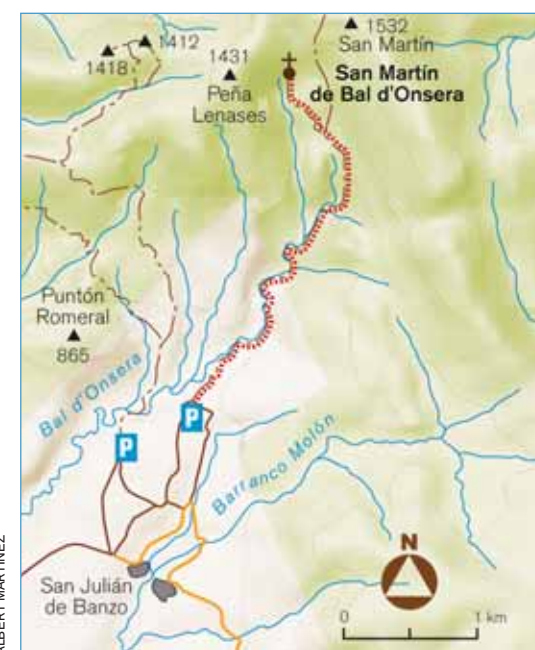
bles voltors que tenen els seus nius en aquells penya-segats. Un cartell, curiosament instal·lat, informa de les curiositats naturals que el lloc ofereix. El camí, en franca baixada, a estones per pelats roquissers que, en cas de pluja, poden propiciar una perillosa rellicada, baixa al fons del barranc. I, de sobte, la sorpresa impactant, l'ermita de San Martín de la Bal d'Onsera se'ns apareix arraulida sota una impactant bauma i amb un saltant d'aigua mansa que cau del capdamunt de la cinglera que tanca la vall.

El lloc fa de bon estar, la verdor de la vegetació i el cant de l'aigua que, en esfilagarsada i lleugera cortina cau ben a prop de les parets de l'ermita, convida al lleuger dinar i una petita migdiada. Però hem de tornar i fer el camí en sentit contrari. Repassem el coll de San Salvador i baixem pel Paso de la Viñeta. Arribem al lloc on ens esperen els cotxes i ens acomiadem dels nostres companys aragonesos que ens han ofert aquesta magnífica excursió per terres que nosaltres desconexíem i que no dubtem a recomanar.

L'ERMITA DE SAN MARTÍN DE LA BAL D'ONSERA

El racó respira pau i tranquil·litat. La llegenda envolta el naixement d'aquest lloc de pregària i ens diu que Sant Martí hi féu vida eremítica abans d'anar a França i ser nomenat bisbe de Tours. També sembla que hi visqué San Victorián, tan lligat a aquestes terres aragoneses; també es diu que Sant Urbez, pastor i monjo, advocat de l'aigua, a mitjan segle VIII, prengué els hàbits de mans d'un monjo, anomenat també Martín, superior de l'ermitori.

Notes històriques documentades ens diuen que el lloc estava sota la jurisdicció del bisbe d'Osca, en el segle XI, i que en el segle següent els monjos van abandonar el lloc, que van ocupar unes monges. Calia valor per instal·lar-se a viure en un lloc tan amagat i apartat de tothom, però potser això mateix era la gràcia. Hi van viure fins al segle XVI, que va quedar el lloc

ALBERT MARTÍNEZ

abandonat i la clau custodiada pel rector de San Julián de Banzo. La devoció dels habitants dels pobles propers tingué cura de l'ermita que rebia, de tant en tant, donatius de devots personatges importants. Un dels més destacats va ser el rei Pere IV d'Aragó, III de Catalunya, anomenat el del Punyalel o el Cerimoniós, que visità el lloc diverses vegades per implorar descendència masculina, com així esdevingué.

L'ermita arribà en relatiu bon estat fins a la guerra civil en què fou espoliada i privada d'alguns elements artístics importants. El pas del temps anà deteriorant-la fins que l'any 1997 va ser restaurada en les seves parts essencials per l'empresa Prames, de capital públic i privat provinent de l'àmbit muntanyenc aragonès, especialitzada en treballs difícils de restauració del patrimoni monumental de la regió dins el Pla de restauració d'ermites endegat pel Govern d'Aragó i que tan bons resultats ha donat d'ençà d'aquella data.

San Martín del Bal d'Onsera. A part de la cascada, la capella s'adapta a la roca. El primer document d'aquest cenobi és del 1075.

Més informació

Temps de camí: 4 h.

Dificultat: fàcil.

Accés:

Per Lleida, Barbastro, la N-240 direcció Huesca, ens desviem a uns 6 km, abans d'arribar-hi i, a mà dreta, cap a Loporzano, Barluengo i San Julián de Banzo. Encara podem seguir 1 km llarg per una pista de terra fins a un planell on podem aparcar.

Bibliografia:

ACIN FANLO, José Luis & Lorenzo Burillo, Antonio. *Ermita de San Martín de la Bal d'Onsera*. Zaragoza: Prames, 1998.

Mapes:

Sierra y cañones de Guara. Parque Natural. E 1:40.000. Editorial Alpina.

Les ruïnes de l'hermita de l'Espelunga.

El vell monestir de San Victorián.

De San Victorián a l'hermita de l'Espelunga

Una excursió a partir del vell monestir de San Victorián per visitar la petita ermita de l'Espelunga, arrapada a les cingleres de la Peña Montañesa i Sierra Ferrera. I per completar la jornada, una visita a Muro de Roda.

Tot seguit us proposo una petita excursió a partir del vell monestir de San Victorián per visitar una ermita arrapada a les cingleres de la Peña Montañesa i Sierra Ferrera i, després, per completar la jornada, una visita a Muro de Roda, situat en una posició dominant sobre la vall del Cinca i les terres de la Fueva.

Fa un dia radiant. A la nit ha plogut i ara, un cel net, d'un blau intens per on es passegen potents núvols blancs, encomana ganes de caminar.

Deixem La Aínsa, i per la N-260 arribem a Arro, on deixem un dels cotxes. Una carretereta estreta i sinuosa s'enfila pels repeus de la Peña Montañesa cap al poblet de Los Molinos; d'aquí hi ha un trencall que ens porta a Oncins i al monestir de San

Victorián, *San Beturian* en la parla local. Aquest monestir, l'origen del qual es remunta als temps del visigots, en el segle VI tingué per abat Victorián, fet sant i patró del monestir a partir del segle XI.

El reial monestir de San Victorián

El monestir va tenir un paper important, tan religiós com polític, sobre les altes terres de Sobrarbe, amb alts i baixos sota el domini d'Alfons d'Aragó; en el segle XVI s'enriqueix amb ornaments. A finals del mateix segle es crea la diòcesi de Barbastro i el monestir pateix una forta davallada fins a mitjan segle XVII en què es construeix una nova església ricament ornamentada. En el segle XIX, amb la desamortització, és venut, però la venda és anul·lada en atenció al seu valor històric. Arriba el 1936, en què és parcialment espoliat. En el 1950, el bisbat, considerant que era una església en despoblat, el despulla dels seus retaules i peces artístiques i en desmunta el teulat. L'edifici, camí d'enrunar-se totalment, és reconstruït, en part, el 1990. Actualment la propietat està repartida entre el bisbat i alguns particulars. Es parla de refer-lo aprofitant les velles parets per construir-hi un parador o una cosa semblant.

Avui dia la visita de l'interior de l'església es fa difícil perquè tenen la clau a l'oficina de turisme de La Aínsa i els horaris no ajuden gens.

De San Victorián a l'Espelunga

Deixem San Victorián, situat en un replà sota les cingleres de la Peña Montañesa, amb una extensíssima vista sobre els replers de la Fueva i enllà de les terres aragoneses. Encetem un caminet que de manera plana o en suau pujada segueix cap a llevant als repeus de la Peña Montañesa i Sierra Ferrera. Terreny de secà que les pluges i la primavera han vestit amb tota mena d'herbes i flors. L'airet suau, agradable i el cel tan net i lluent amb núvols decoratius, converteixen el caminar en un plaer i el paisatge, tal com està avui, en un magnífic retaul amb una infinitat de relleus i tonalitats.

¿Us heu adonat de com les condicions ambientals poden fer variar la bellesa d'un territori? Les planes de l'Urgell i el Segrià en un migdia canicular enterbolit per una espessa calitja tenen molt poc interès des d'un punt de vista paisatgístic, però si teniu la sort de passejar-vos-hi en una tarda neta quan el sol camina cap a la posta i tenyeix d'un or encès els pocs núvols que mandregen per la immensa volta i van agafant, a poc a poc, els tons salmó, rosa, vermell, gris... aquelles mateixes planes queden transformades i ens captiven. Perdoneu-me la disquisició, però crec que en tot paisatge hi té una gran importància el fet ambiental, així com el nostre propi estat d'ànim.

En un retomb del camí apareix una ermita rústega i coberta d'esbarzers, és la de San Antón, que espera una propera restauració, els núvols que tapen i destapen els espadats de Peña Montañesa són un magnífic teló de fons. Travessem un petit barranc, el camí s'entafora per un bosquet de pins i alzines, poc

més amunt, passem per una font, la Habanera, i tot seguint per la Piedra de San Beturián que és un tros de pedra calcària rectangular encastada en un relleu del pendent boscós. Diu la tradició que allí s'hi amagà San Beturián (Victorián) i que si se la colpeja satisfà el favor demanat. De moment San Beturián ens ha afavorit amb aquest magnífic dia. Ara el camí comença a enfilar-se de debò i, passada una clapissa guanya alçada amb unes quantes giragonses fins arribar a una petita terrasseta des d'on tenim al davant l'hermita, amagada a la cinglera mig protegida per la balma que forma la paret.

Planejant arribem a l'hermita dita de l'Espelunga, actualment en estat ruïnós. A l'interior crida l'atenció la notable volta de pedra que la cobreix. L'hermita es restaurarà properament seguint la lloable tasca promoguda pel Govern d'Aragó i que realitza Prames, empresa semipública de la FAM.

La situació de l'hermita, arrapada als estimbals de Sierra Ferrera ofereix una dilatada panoràmica sobre la terra de la Fueva i és testimoni de la fe i la pietat que movia els antics habitants de les terres esteses als seus peus.

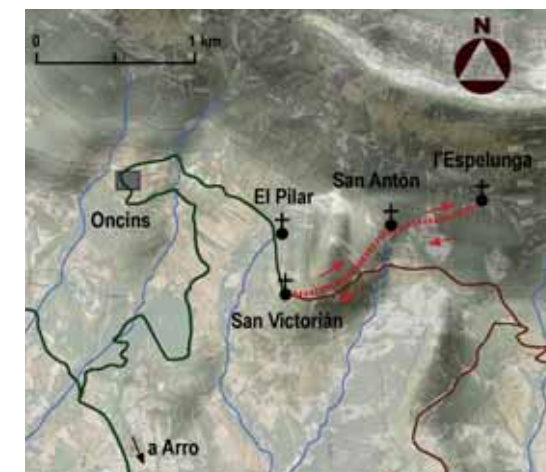
Plens els ulls de les extenses panoràmiques obertes a migjorn des de llevant a ponent, deixem l'hermita de l'Espelunga i desfem el camí de retorn a San Victorián. Entre anar i tornar haurem caminat uns dues hores.

Cap a Muro de Roda

Ara falta la segona part de la jornada i, recuperat el cotxe a Arro, continuem per la N-260 fins al trencall que ens portarà a Tierrantona, capital de la subcomarca de la Fueva. D'aquí, una pista de terra en bastant bon estat i forta pujada ens deixarà al cim del turó on hi ha les restes del que fou un important poblat: Muro de Roda, a 1.019 m. Continua la netedat del dia amb l'atmosfera transparent, l'airet fi i el cel amb decoratives nuvolades. El panorama és extensíssim i, al N es constitueix en l'imposant teló de fons dels Alts Pirineus, des del Mont Perdut a Sierra Montañesa, Cotiella i Turbó. A ponent, migjorn i llevant les terres aragoneses, a onades cada cop més petites, des de Guara al Montsec s'allunyen cap a la plana. Però Muro de Roda no és solament el

panorama, en arribar-hi una construcció mig enrunada amaga l'hermita de San Bartolomé, d'origen romànic, situada a l'extrem nord i a un nivell inferior del turó on s'aixeca la gran església de Santa Maria, romànica del segle XII amb tres absis, una petita cripta, un elevat campanar quadrat i terradet emmerletat, tot molt ben restaurat, excepte una casa annexa que encara està enrunada. L'església ocupa la punta nord de la muralla que envoltava el recinte del poblat. En el seu extrem meridional s'hi aixeca l'Ermita de Santa Bàrbara, del segle XVI. Muro de Roda era com el cap i casal de set petits poblets escalonats en els pendents del turó que, en cas de guerres o altres calamitats, es refugiaven a l'interior del recinte emmurallat. Les muralles estan actualment en fase de reconstrucció i neteja i presenten, en alguns punts un aspecte impressionant.

Deixem Muro en la pau del seu silenci, però encara ens queda temps per visitar una altra ermita romànica salvada de la destrucció, la de San Antón, situada en un serradet sobre el petit poble de Pano. Per acabar d'arrodonir el dia, la sorpresa d'un monestir budista, a Panillo, a pocs quilòmetres de Graus.

Més informació

Temps de camí:

2 h.

Dificultat:

Fàcil.

Accés:

Barcelona – La Aínsa, per Lleida – Monzón – Barbastro: A-138 fins Aínsa. De Aínsa, N-260 fins a Arro; cal agafar el trencall a Los Molinos, Oncins i San Victorián.

Guies:

Senderos señalizados: Sobrarbe. Ed. Senderos de Aragón. Prames, 2003.

Sobrarbe. CAI-Prames. Colección Rutasci por Aragón, 43.

Mapes:

Cotiella – Peña Montañesa. Editorial Alpina. 1:25.000.

Muro de Roda, amb la Peña Montañesa i Sierra Ferrera al fons.

Els Angusto, dos aragonesos enmig de la plèiade

Text: **David Vilaseca Basco**

Cap a finals del segle XIX, en ple apogeu del pirineisme, alguns aragonesos s'establiren a Banheras de Luishon, on treballaren com a guies de muntanya i on arribaren a fer-se un lloc entre els millors. Aquest és el cas dels Angusto, pare i fill. Un cas singular.

Morrena de l'Aneto, any 1901. En primer terme, a la dreta, Juan Angusto amb la família Beraldi, Vives i Spont.

En aquells anys, quan els membres del selecte grup de La Plèiade¹ i els seus guies francesos conquistaven les muntanyes catalanes i aragoneses, a Benasc, i d'una manera encara poc organitzada, tot just començaven a sorgir els primers guies. Paco Cabellud, que regentava el refugi a prop del port de Benasc, Tomás Sierco, que assolí l'Aneto

el 1872, José Gistaín, Luís i Francisco Mora, o bé els aranesos Narcís Ullastret, en Rella, de Bossost, conegut com l'Home del Paraigua Verd, o Anton Calvetó, que guià Jacint Verdaguer. Tots ells foren guies improvisats, a voltes utilitzats com a complement d'alguna expedició organitzada des de Luishon, vila coneguda com la Reina dels Pirineus, que

presumia de tenir la companyia de guies més gran i que competia amb la de Gavarnia per tal d'apuntar-se les més prestigioses ascensions.

Els Angusto provenien de la Poble del Castre (Puebla de Castro) un petit poble aragonès situat a tocar de Graus, a la comarca de la Ribagorça. D'allà emigraren cap a la vila termal, suposadament buscant una vida millor, i començaren a treballar com a portadors i, més tard, com a guies a la famosa Companyia de Guies de la Maladeta, institució creada el 1850 pel geòmetre Toussaint Lézat. El seu cas es podria comparar amb el d'un altre guia anomenat Francisco, també aragonès, que va arribar a ser molt popular. Tenia el domicili a l'entrada de la Rue des Bains, i el seu nom ja figurava el 1869 a la primera i prestigiosa llista de guies recomanats per la Société Ramond². Francisco havia treballat per a Henry Russell en les seves exploracions pels Pirineus. També, en menor mesura, el podríem comparar amb Valerio Gabas, establert a Luishon i que el 1893 es guanyava la vida com a portador.

Rebuscant en diversos llibres que tracten la història del pirineisme, no resulta gens fàcil trobar-hi dades sobre els guies ja que, massa vegades, el seu nom restava en l'anonimat. La cosa encara es complica una mica més quan es volen identificar membres d'una mateixa família, ja que era molt habitual que la professió passés de pares a fills. Malgrat el trencaclosques, i encara que el cognom s'ha vinculat habitualment a un sol personatge, resulta evident que varen existir dos Angusto, i que tots dos excel·liren com a guies treballant pel Club Alpin Français.

Avui, el cognom Angusto encara es pot trobar per les comarques aragoneses, a Graus, a Montsó, a Pueyo de Santa Cruz... si bé a la Poble ja no hi queda ningú que el porti com a primer cognom, i l'últim va ser María Angusto Ferrer, que va morir el 1968.

Guies a peu de primera classe

Del pare, Rafael Angusto o Raphaël, nascut el 1837, ens ha arribat ben poca informació. Sabem que tenia parents a Sahún i, tot i que no es pot precisar quan va començar a treballar com a guia, la primera ascensió documentada d'ell la trobem el 4 d'octubre de 1881 quan, juntament amb un altre guia de Luishon, anomenat Bartelémy Courrièges, acompanyà a Maurice Gourdon al cim del pic Noir, de 3.034 m. Precisament, aquest cim és avui conegut com a pic Gourdon en homenatge a aquest insigne pirineista, nascut a Nantes i establert a Luishon, que de seguida va tenir un paper destacat dins del CAF amb la creació, el 1876, de les seccions dels Pirineus Centrals, a Tolosa, i del sud-est, a Burdeos; a més de ser corresponsal de la jove Associació d'Excursions Catalana i el principal impulsor del museu de Luishon. Gourdon, que vivia de renda, solia viatjar sempre amb el seu criat Bernard Gerdessus i sovint se servia, per fer les seves excursions, de Courrièges i de Rafael Angusto, el fidel guia «Hispano-Luchonnais³», tal i com el va definir l'escriptor Henri Beraldi, que durant el període comprès entre els anys

1881 i 1888 el va acompanyar habitualment en les seves intenses campanyes d'exploracions.

L'agost del 1883 trobem que Gourdon i els seus guies, entre els quals hi anaven «Bajun et Anguste de Luchon⁴», presumptament Guillaume Bajun i Rafael Angusto⁵, realitzaren una llarga expedició a les muntanyes del Pallars. Era la segona campanya d'exploració que Gourdon hi duia a terme i s'hi estigueren un total de 27 dies. Durant l'expedició assoliren el cim del Monteixo i també la pica d'Estats, que va esdevenir la primera ascensió coneguda per la cara sud. Certament, ens han arribat molt poques

Juan Angusto (esquerra) amb un grup de guies de Luishon. Targeta postal de Labouche Frères, Tolouse. (extreta del llibre Les Grands Guides des Pyrénées).

Maurice Gourdon i Rafael Angusto a l'abeurador de les bords de Lis, fotografia tirada a la vall de Lis el 1895.

1. Nom donat per Henri Beraldi als set personatges que durant els anys 1860-1902 es dedicaren a conquerir les muntanyes pirinenques: Henry Russell, Alphonse Lequeutre, Paul Edouard Wallon, Franz Schraeder, Maurice Gourdon, Aymar de Saint-Saud, el capità geodesta Prudent i, posteriorment, hi afegí també a Emile Belloc.

2. Primera societat pirinenca inicialment reservada a qui hagués pujat un cim de tres mil metres. Els seus fundadors van ser: els Frossard, Packe i Russell i el nom està dedicat a Louis Ramond de Carbonnières, considerat el precursor del pirineisme.

3. Beraldi (2002:volum V,85)

4. Beraldi (2002:volum V,34)

5. De vegades també Auguste o August

Congrés del CAF a Luishon el 10-9-1893, en primer terme, vestit de guia, Juan Angusto.

Maurice Gourdon amb el seu criat Bernat Gerdessus, i els guies Barthélemy Courriège i Rafael Angusto. (antiga fotografia força divulgada, en aquest cas a estat extreta del llibre Els Encantats. 100 anys d'història).

FONS TRUTAT

A la pàgina següent: A dalt, Banheras de Luishon. A baix, un grup d'expedicionaris a la bretxa d'Estats l'any 1910.

dades d'aquella ascensió, portada a terme des d'Àreu per la vall de Sotillo, i des d'aquell «roquissar on els meus guies i jo teníem, a l'alta ribera de Socalma, a prop de l'Estats, un refugi per passar la nit⁶» o, segons explicava Lluís Marià Vidal, «una mala cova esbudellada al peu d'una penya abans d'arribar al pla de Sotillo» des d'on «l'endemà pujà al pic passant pels estanys⁷» amb l'ajut també d'un mosso català.

El setembre de 1893, al congrés del CAF dels Pirineus Centrals, el seu president, M. Laferrière, va concedir la medalla d'or del club als guies emèrits Rafael Angusto y Barthelémy Courrièges. Aquest era un homenatge als dos guies de Maurice Gourdon i és una dada clau per situar el nostre personat-

ge, que llavors tenia cinquanta-sis anys. Les medalles, amb els noms dels guies gravats al darrere, no varen poder ser lliurades durant la sessió general del congrés i van ser enviades a l'Ajuntament de Luishon, que en una reunió posterior es va encarregar de reunir als vells guies homenatjats.

Jean Angusto, el melancòlic

El fill, Juan Angusto, més conegut com a Jean, ha passat a la història amb els sobrenoms del Melancòlic o Raphaël, nom que fins i tot portava gravat a la placa acreditativa de la corporació i que tot sembla indicar que duia en honor al seu pare Rafael. La seva trajectòria ha estat prou ben documentada i es pot seguir gràcies als seus carnets de guia, que s'inicien el 1889 i que tenen una continuïtat fins el 1906, fet que delata una gran activitat en les muntanyes properes a Benasc i Luishon, però també a la Vall d'Aran, als Besiberris i als Encantats, així com a Gavarnia, Vinhamala, Mont Perdut, Taillon o Néouvielle, a més d'algun viatge a Barbastre, Saragossa, Biarritz o a l'Arieja. Tot plegat, en un currículum brillant on es pot veure també l'especial dedicació que el guia va tenir per l'Aneto, ja que «l'any 1903 es gloriejava d'un centenar d'ascensions al pic⁸».

Durant tot aquest període, va destacar per les seves atrevides ascensions i també pels il·lustres personatges a qui acompanyava, tots ells el bo i millor de l'escena pireineista del moment, com ara els germans Spont, el metge Ludovic Fontan, dit de Negrín; Henri Beraldi i família, el limnòleg Émile Belloc o el fotògraf Eugène Trutat, alguns dels quals compartits amb el seu pare.

Ja abans d'esdevenir guia oficial, el trobem treballant com a camàlic juntament amb el seu pare per al mateix Gourdon, al qual acompanyen en una

excursió al massís del Turbón tal i com trobem escrit: «El 22 de mayo de 1888, me ponía en marcha con Rafael Angusto, uno de mis guías habituales, y su hijo Juan, que iba de porteador⁹», així com en un altre viatge el 1890, aquest cop per la serra de Chia i el Cotiella.

El 1897 amb Jean Marie Castex, conegut com a Pechic, portaren al cim del Perdiguero a un jove estudiant de medicina de Burdeus anomenat Raymond Uteau.

I el 1900, amb Ludovic Fontan, dit de Negrín, i el guia Jean Marie Castex, realitzaren una llarga travessa amb sortida i arribada a Luishon, passant el port de Benasc, la vall de Barrancs, el coll de Salenques i arribant a l'Hospitalet de Vielha, des d'on pujaren a un pic que creien que era el Besiberri Sud i que, en realitat, va resultar ser el pic d'Avellaners, tornant pel port de Viella, cap a Viella i el Portillon.

Justament un any més tard, el 29 d'agost de 1901, es produïa la seva ascensió més coneguda, quan Juan Angusto, Ludovic Fontan, Bernard Salles, dit Garre, i els catalans Bartomeu Ciffré de la Vall d'Aran i Isidre Romeu, soci del Centre Excursionista de Catalunya i tinent de carrabiners que estava destinat a l'Aran, realitzaren la ja coneguda ascensió al Gran Encantat per la cara sud, on Angusto, capdavanter de la cordada, va obrir els passos més difícils.

I famosa va ser també la carta que Angusto va respondre a Henry Spont, en nom de la corporació de guies de Luishon, en resposta a un article que el periodista havia publicat en una revista anomenada *La Nouvelle Revue* sota el títol «Les amateurs et la montagne»:

Durant més de vuit anys, senyor, he estat guia vostre, i sabeu millor que ningú que us he servit sempre amb abnegació i... desinterès. Si algú podia queixar-se no seriau vós, ans bé els vostres guies, car teníeu el costum de no pagar-nos mai i d'alimentar-nos, a la muntanya, amb crostons de pa i aigua, excepte en els casos excepcionals en els quals, com al port de Benasc, pagàveu amb postals o amb promeses de publicitat... També nosaltres us hem posat a prova i despatxat després per la vostra rudesia, la vostra avarícia i el vostre egoisme¹⁰.

ANTONI BARTOMEU AFCEC

Segons explica Renaud de Bellefond, en el seu llibre *Histoire des guides de montagne*¹¹, Jean Angusto va acabar la seva vida miserablement, treballant com a netejador de sabates, malalt i amb problemes psíquics que van fer que a finals del 1910 o el 1911 el portessin a l'asil de Tarbes, segons sembla impulsat o aconsellat pels seus antics clients Maurice Gourdon i Émile Belloc com a acte de caritat.

Fins aquí, doncs, la breu història d'aquests dos guies aragonesos, autèntics pioners, avui ja absolutament oblidats. Malgrat la poca informació de què disposem, sabem que ells també van conquerir cims, van explorar noves rutes i, de vegades, al capdavant d'una cordada, esdevingueren la peça clau per l'èxit d'una expedició, ja fos pel seu coneixement del terreny o bé per la força i determinació que demostraven, encara que tota la glòria fos pels seus clients, que de vegades ometien el seu nom. Serveixin, doncs, aquestes ratlles, com a modest homenatge.

6. Casanova (2005:119)
7. Vidal (2004:60)
8. Escudier (2001:154)
9. Bourneton (2004:171)
10. Escudier (2001:161)
11. Bellefond (2003:263)

GUILLERM DE BARNOLA AFCEC

La paret nord del Triglav

una escalada amable

Text i fotos: Joan Jover

És mitja tarda al llac de Bled, en el cor dels Alps Julians, amb la Núria, envoltats de boscos i muntanyes. Hem remat una estona, després ens hem estirat a la piragua, gaudint del sol, gronxats lleument per l'aigua, abandonats a la deriva d'una brisa intermitent i temperada. ¡Quin contrast! Em ve al cap la jornada d'ahir: sol a la cara nord del Triglav, les 12 hores d'activitat sense repòs, la tensió de l'escalada...

ESCALAR UNA PARET HISTÒRICA

El Triglav em feia una il·lusió especial. Era conèixer un massís nou i una paret històrica, després de molts anys d'escalar pels Alps i fer algunes de les seves cares nord més clàssiques. Però també significava l'acte simbòlic de tancar un cicle. Dels Écrins als Alps Julians passant pel Mont Blanc, Valais, Oberland, Bregaglia, Dolomites i tants altres massissos... la nord del Triglav és la gran paret més oriental de l'arc alpi.

Tècnicament es pot considerar com una ascensió de mitjana muntanya, sense entorn glacial i, per tant, desproveïda dels rigors que comporten les escalades mixtes o els accessos i descensos per glacera, com per exemple les Jorasses o l'Eiger. Per altra banda, tampoc és un vessant tant vertical i sostingut com la Civetta o el Badile. Tampoc hi trobarem l'aïllament d'un pic Sans Nom o una Ailefroide... Es podria dir que el Triglav és una escalada amable, però un mur com aquest, de 1.000 m de desnivell i 3.000 m d'amplada, sempre s'ha d'abordar amb respecte.

Amb la perspectiva del bon temps i després d'un matí dedicat a explorar la vall de Vrata, estudiant la paret, així com l'aproximació i descens, em decideixo definitivament. No he trobat descripcions ni ressenyes de cap de les vies de la cara nord, però pel poc que he vist considero que el més suggeridor és l'esperó central, conegut per la *via Alemanya directa*. Presenta un traçat central i lògic, alhora que assequible... És el que busco, només haig de procurar no perdre'm en aquest mar de roca de relleu complex. Almenys he observat l'itinerari meticulosament, també he fet fotos amb el zoom que m'ajudaran a situar-me i entendre millor la paret un cop dins.

Cim:

Triglav, 2.864 m
(Alps Julians)

Roca:

Calcària de qualitat mediocre

Itinerari:

via Alemanya directa
(Dolga nemska)

Orientació de l'itinerari:

Nord

Dificultat / desnivell:

D / 1.000 m

Horari:

de 6 a 8 hores

Material:

4/5 fissurers passius i

4/5 de llesves

Ascensió feta per:

Joan Jover, en solitari
(06/08/2009).

Traçat de la via:

Refugi Aljazev i cara N
del Triglav

La cordada francesa a la part baixa de la paret.

Breu història

El Triglav, tot un símbol

El Triglav constitueix un símbol per als eslovens, fins i tot hi figura en la seva bandera, i cada dia de bon temps hi pugen dotzenes de persones. Es va ascendir per primera vegada l'any 1778, pel francès B. Hacquet, juntament amb guies locals. La primera ascensió de la cara nord sembla que data del 1890, a càrrec de I. Berginc i per l'extrem esquerre del vessant, el que es coneix per la *via Eslovena*. Però el primer abordatge directe a la zona central de la paret arriba l'any 1908, obra de la cordada eslovenoalemanya formada per F. König, H. Reinl i K. Domenigg (*la Kratka nemska*). El mateix any, els alemanys G. Jahn i F. Zimmer redrecen l'itinerari anterior amb la part superior de l'esperó central (*la Dolga nemska*). El 1929 s'obre el segon esperó més visible, el que és situat a la dreta de la vertical del cim (Skalaska). Actualment la cara nord compta amb uns 100 itineraris i variants, alguns d'extrema dificultat, tant d'estiu i sobre roca com hivernals en terreny mixt. Hi estan lligats noms cèlebres de l'alpinisme eslovè i mundial, com S. Karo, F. Knez o J. Jeglic.

Cara est del Triglav i refugi Triglavski des de la sortida de la cara nord.

ASCENSIÓ A LA CARA NORD DEL TRIGLAV

Arrenco del refugi Aljazev, amb la primera llum, calmadament, i em concilio mentalment amb els 1.600 m de desnivell que m'esperen entre aproximació i escalada...

L'ascensió es desenvolupa sense cap inconvenient remarcable. A peu de via demano permís per passar a una cordada de francesos, que estan fent el primer llarg, i continuo evolucionant per un terreny poc complicat durant força estona. De sobte m'atura una placa difícil i faig un llarg autoassegurat. Tot seguit torno a plegar la corda i continuo fins una mica abans de la zona central, fàcil i poc definida, on l'itinerari original abandona l'esperó central per sortir més a l'esquerra. En aquest punt perdo la via i passo uns moments tensos, amb passos delicats sobre roca trencada, pujant i baixant sense rumb concret per tal de recuperar l'itinerari. El que més m'incomoda és que de moment no em faig càrrec de la magnitud de la perduda, i sé que una burrada com aquesta em pot fer perdre molt temps. Finalment, uns pitons m'indiquen que torno a ser a la bona via i continuo sense més entrebanc fins la zona central esmentada. Fa estona que he perdut de vista els francesos, no sé si queden amagats a la vista o han abandonat per algun motiu, però sembla que estic sol a la via.

A la segona meitat la paret es redreça. L'esperó esdevé més definit i l'escalada pren un caràcter magnífic. Faig algunes fotos intentant captar les proporcions gegantines, però costa trobar punts de referència. Em sento bé i m'animo a seguir el mateix fil, molt més elegant (sembla possible una variant més fàcil a la dreta).

El Triglav, la muntanya dels Alps Julians (Eslovènia)

Accessos:

Poblet de Mojstrana, a la carretera que va de Tarvisio a Ljubljana passant per Jesenice. De Mojstrana cal remuntar la vall de Vrata per una pista (12 km) i deixar el cotxe en un aparcament de peatge situat no gaire lluny del refugi Aljazev.

Serveis:

Jesenice i Bled són els pobles amb serveis més propers. Bled és la capital turística del Triglav, amb tot tipus de comerços (també botiga de material de muntanya), càmpings, informació meteorològica, etc.

Aproximació i descens:

Per acostar-se a la paret se segueix el camí de la via normal d'aquesta vall (*pot cez prag*), que faldeja sota la cara nord. Una mica més enllà de la vertical de l'esperó central, cal pendre un sender poc marcat que remunta per tarteres fins a la base (2 h). El descens més còmode és fa pel mateix itinerari utilitzat en l'accés. De la sortida de la cara nord (Kugy Ledge) cal travessar en descens a l'esquerra (E), per congestes i roquissars, fins a enllaçar amb el camí (*pot cez prag*) en algun punt entre els refugis Triglavski i Valentina (tots dos vissibles en bones condicions). El camí presenta trams acinglerats equipats (4 h).

Itinerari:

Atac a l'esquerra de la vertical de l'esperó, per una canal humida amb un petit desplom (IV). Segueixen uns replans caminant a la dreta fins a una bretxa al fil de l'esperó. Cal remuntar l'esperó sense apartar-se massa del fil fins sota una mena de gran gendarme (III,IV amb una placa de V). El gendarme es rodeja per la dreta, primer per un mur fissurat i després per una mena de cresta (III,IV). Una vegada rere el gendarme, cal superar el ressalt que segueix amb tendència a l'esquerra (III,IV). S'arriba a una zona ajaguda i dominada per grans gendarmes, amb forma de cresta, separats de la paret per una canal obliqua amb neu. Remuntar la canal per les roques de l'esquerra fins situar-se a nivell dels gendarmes (II,III). La paret es redreça de nou. Domina una mena de gran piràmide limitada per una altra canal més vertical a la seva esquerra. Aquesta canal s'escala primer per les roques de l'esquerra, després es travessa per un terreny descompost i mullat, i tot seguit es continua per la dreta, ja tocant la piràmide pròpiament dita (III,IV). En aquest punt cal trobar una cornisa penjada que es travessa horitzontalment a la dreta fins a aconseguir el fil de l'esperó que forma el vèrtex de la piràmide (II). Cal remuntar directament pel fil, que es redreça progressivament (III,IV) i superar un ressalt vertical d'uns 100 m (IV, V). Sobre el ressalt decreix la dificultat. Una diagonal a la dreta per uns replans condueix fins una vira ascendent a la dreta (II). Cal seguir uns pocs metres la vira, dominada per la paret somital, fins que el terreny permet sortir directament per canals i xemeneies (III,IV).

Cartografia:

Triglav. Excursioni e gite nelle Alpi giulie (Slovenia-Jugoslavia). Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. Escala 1:25.000.

El segon terç de la segona meitat és clarament el sector més exigent. Faig quatre llargs autoassegurats per un terreny difícil i una roca dubtosa. S'ha de dir que aquesta part es troba força pitonada, tot i que els claus són tan vells que cal extremar les precaucions. Superat això només resten 100 o 150 m de desnivell, sense més dificultat que trobar el millor camí per un laberint de canals i fissures. A les cornises conegudes com Kugy Ledge, sota la piràmide somital, finalitzen les vies de la cara nord. A partir d'aquí es pot optar per iniciar el descens o anar a trepitjar el cim seguint l'aresta nord (també es podria travessar la glacera de la cara est per recupar la via normal del refugi Triglavski, una opció més llarga, però més fàcil). La paret està feta i opto per baixar. Encara quatre hores, alternant bon camí amb ressals verticals equipats, satisfet per l'escalada i per com ha anat de bé tot.

Després sabré que precisament avui, dia 6 d'agost, moria Riccardo Cassin, a Piani dei Resinelli, sota la Grigna que el va veure néixer com a escalador. ¿Què es pot dir del gran Cassin? En evocar-lo sempre recordo la cèlebre foto baixant de la Walker, arribant al Bocalatte seguit de Tizzoni i Esposito, barret al cap i cordes en bandolera, amb aquella cara terrible de tenir-ho clar... ¡Capocordata, et dedico la meua modesta ascensió!

Calella de Palafrugell, agost del 2009.

Autoretrat de l'autor al cim.

Llac de Bled, on hem començat l'article i el lloc ideal per recuperar-se d'una jornada d'escalada al Triglav.

**A l'altra pàgina:
Una cordada perduda en la immensitat de la cara nord, vista des de la part alta de l'esperó.**

La vall de Madriu, patrimoni de la humanitat

Text i fotos: **Valentí Zapater**

L'andorrana vall de Madriu, declarada patrimoni de la humanitat, és un bon exemple de la vida de l'home als Pirineus durant l'últim mil·leni i de l'aprofitament que aquest ha fet dels recursos naturals.

Fruit de la interacció entre l'home i la natura trobem el paisatge que avui podem veure, amb prats, bordes, boscos, pastures i el que és més destacable, sense carreteres. Una bona forma de gaudir d'aquest paisatge en una excursió matinal és enfilarse al coll Jovell, amb molt bones vistes de conjunt, i després baixar per la vall de Madriu.

El camí s'inicia al revolt que hi ha just abans de l'estany d'Engolasters, a 1.629 m d'alçada. És el que s'anomena *circuit de les Fonts*, un camí ample i planer adaptat per a persones invidents i amb deficiències visuals. Per aquest camí, que segueix el GR 11, es pot gaudir de la vegetació i la fauna de la zona. Els boscos de pi roig dominen arreu, si bé també podem veure avets a les raconades més obagues i

bedolls allà on el bosc ha patit una pertorbació, com pugui ser una allau. Aquí i allà el neret també hi és present, espectacular durant la seva floració cap a finals de juny.

Pel que fa a la fauna és molt variada: gall de bosc, mussol pirinenc i picots en són alguns dels exemples més destacats, difícils de veure, però. Tot i que si estem atents i tenim sort podrem veure alguna de les tres espècies de picot que hi fan niu. Des de l'interior d'aquesta pineda de pi roig es difícil fer-se una idea de l'extensió i situació del bosc. Per tenir una mica de perspectiva hi ha un bon mirador a mà dreta, amb molt bones vistes sobre les Escaldes i Andorra la Vella. Tot seguint el GR 11 i després d'una curta pujada s'arriba al coll Jovell (1.779 m), el punt més alt de la ruta. Des d'aquí ens podem fer una idea de la vall de Madriu i les seves característiques. El primer que crida l'atenció és la seva forma en U, típica de les valls d'origen glacial, amb una capçalera de muntanyes esmolades com a restes del que devien ser els circs que recollien la neu que alimentava la gelera.

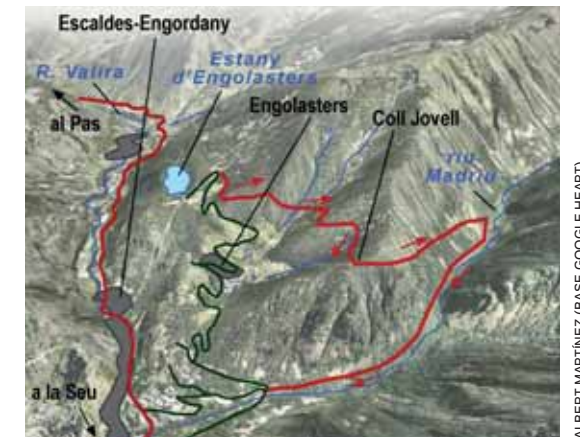
Excursionistes al mirador del circuit de les Fonts, amb extenses vistes sobre les Escaldes i Andorra la Vella.

Arribant a les bordes de Ràmio a través del GR 11.

ALBERT MARTÍNEZ

ALBERT MARTÍNEZ (BASE GOOGLE HEART)

Els colors i les textures de la vall ens parlen d'una vegetació variada, més patent a la primavera, plena de verds diversos, i especialment a la tardor, on es barregen els verds amb múltiples tons de grocs, taronges i porpres. Els bedolls, vestits de verd clar a la primavera i de groc a la tardor, destaquen enmig del verd fosc del pi roig, el pi negre i l'avet. Les moixeres de guilla són especialment visibles a la tardor, quan amb un esclat de porpre taquen aquí i allà el paisatge. Els prats, amb una textura diferent, destaquen enmig dels boscos i ens parlen de l'empremta de l'home en aquesta vall.

Tot baixant pel sender, ara dret i pedregós, ens anem acostant al riu Madriu, on el GR 11 enllaça amb el GR 7, que recorre tota la vall. És en aquest punt on es troba el llogaret de Ràmio, ja visible de lluny com un mosaic d'edificacions de pedra seca, boscos i prats en feixes per aprofitar millor el terreny i evitar l'erosió. Aquests prats, alguns abandonats, eren abans camps de cereals, quan la gent hi vivia tot l'any. També hi trobem la font de l'Obac i un sistema de recs per tal de repartir l'aigua pels prats.

Seguint el GR 7, riu avall, també s'evidencia el treball de l'home en aquest magnífic camí empedrat que havia de tenir molt de trànsit quan funcionava la farga d'Andorra, situada més amunt, a 1.900 m. La producció de carbó també era una activitat molt important, estretament lligada a la farga, motiu pel qual també podrem trobar carboneres dins del bosc.

El camí va seguint el riu i el creua per sobre del pont de Sasanat, un bon lloc per observar la vegetació de ribera. Verns, freixes, til·lers i diversos tipus de salzes acompanyen el riu en l'últim tram de la ruta, quan les aigües del Madriu es dirigeixen decidides cap a la Valira. L'aiguabarreig marca l'inici i el final, segons com es miri, d'aquesta vall patrimoni de la humanitat, un paisatge cultural representatiu de com devia ser Andorra segles enrere.

El camí del circuit de les Fonts, amb un neret florit (Rhododendron ferrugineum) en primer pla.

Joan Jover, alt representant de l'alpinisme català

Joan Jover (Barcelona, 1959) s'inicià de ben jove en l'excursionisme i l'esquí, i després en l'escalada. La influència de l'alta muntanya dels Pirineus i els Alps el colpí ben aviat, fet que el duqué a escalar algunes de les cares nord més emblemàtiques (Olan, pic Sans Nom, Jorasses, Badile, Eiger, Cima Grande, Civetta). La seva maduresa esportiva es caracteritza per una sèrie de sortides arreu del món (Yosemite, Patagònia, Cordillera Blanca, Himàlaia, Karakoram, Trollryggen, Logan Mountains, Atles, Bafin), i també per ascensions hivernals en solitari (Midi d'Ossau, Balaitús, Vinhamala, Noire de Peuterey, Jorasses, Courtes, Triolet). L'any 1992 esdevingué guia de muntanya reconegut per la UIAGM, un organisme que vetlla per la formació i exercici professional dels guies de muntanya.

Amb l'escalada de la cara nord del Triglav, que has fet recentment, ¿has tancat un cycle personal?

Queden molts projectes i ganes de portar-los a terme, però el Triglav ha estat una etapa important, no tant per la dificultat en si de l'ascensió com pel simbolisme que li he volgut donar. Tots aquests anys voltant pels Alps han estat com un gran viatge personal fet de petits viatges. I arribar a l'extrem geogràfic de l'arc alpí ha tingut un significat de recorregut en el sentit de constància i dedicació.

Has fet algunes de les cares nord més emblemàtiques dels Alps. ¿Què ha significat això per a tu?

Per a mi han tingut sobretot una significació històrica. El meu pare tenia llibres clàssics com *Estrelles i tempestes*, *Els tres darrers problemes dels Alps*, *Els conqueridors de l'inútil*, etc. Als 13 anys els havia llegit tots i per part meua vaig anar alimentant la biblioteca de muntanya de casa amb obres de Bonatti, Desmaison, Diemberger... El cas és que, quan vaig fer les primeres sortides als Alps, amb 17 i 18 anys, coneixia llocs i muntanyes com si m'hagués criat allà. Per a mi aquestes lectures van ser una autèntica revolució adolescent, somiava amb l'Eiger o les Jorasses fins i tot abans de ser alpinista. Naturalment també han tingut un interès esportiu. Són ascensions llargues i difícils: exigeixen bivacs, comporten aproximacions i descensos complicats. Malgrat l'evolució de la tècnica i els materials, i malgrat el millor coneixement dels itineraris i la possibilitat actual de rescat, con-

tinuen representant objectius seriosos. Amb unes quantes parets d'aquestes a la butxaca ja pots atrevir-te a córrer món, són un bagatge important.

¿Què et va motivar a escalar en sol integral?

Escalar sol i sense cordes comporta un risc evident, però és una experiència apassionant, ho faig esporàdicament, amb prudència. En el meu cas no és un objectiu, tot i que admeto que és la manera més senzilla i honrada amb què et pots plantejar una ascensió. Principalment ho visc com una manera ràpida i exultant de bellugar-se: un mateix i la muntanya, nu davant les pròpies pors i habilitats, com una bestiola, sense fer remor, sense alterar res... Si és veritat allò que l'alpinisme és, sobretot, confrontació amb un mateix, el sol integral n'és la màxima expressió.

JOSEP A. MUÑOZ

A l'Himàlaia es fan activitats tècnicament molt destacades, però no arriben al públic general de la mateixa manera que les rutes normals dels famosos vuitmils. ¿Què en penses d'això?

Les realitzacions importants de muntanya, siguin a l'Himàlaia o als Alps, arriben poc al gran públic perquè aquest món nostre és una mica marginal. És normal que la gent no sàpiga distingir entre un itinerari difícil i fet en estil alpí o un altre de fàcil i fet amb cordes fixes i/o campaments. Crida més l'atenció el nom de muntanya i la seva altura que la dificultat o la manera d'afrontar-la. Quan una entitat o empresa patrocina una expedició té més interès i recursos per mobilitzar els mitjans de comunicació. En ocasions es magnifiquen realitzacions poc importants des del punt de vista de mèrit alpinístic. Passa quelcom semblant amb alguns alpinistes mediàtics, no sempre tan destacats en la faceta esportiva com en la de promoció personal. Seria bo que la classe periodística tingués una major capacitat de filtre, més voluntat d'assessorar-se.

¿Com veus el guiatge professional al nostre país?

La part positiva és que ja tenim la figura del professional de la muntanya i la formació reglada que hi condueix. La negativa, des del meu punt de vista, és que tot plegat no s'ha articulat gaire bé. En lloc de recollir l'experiència dels països alpins i imitar les seves fórmules, hem creat un model nou. S'han multiplicat innecessàriament les figures i s'han rebaixat els nivells d'exigència d'algunes d'aquestes figures. El resultat ja l'estem pagant: de moment la UIAGM no reconeix la titulació catalana de tècnic superior en

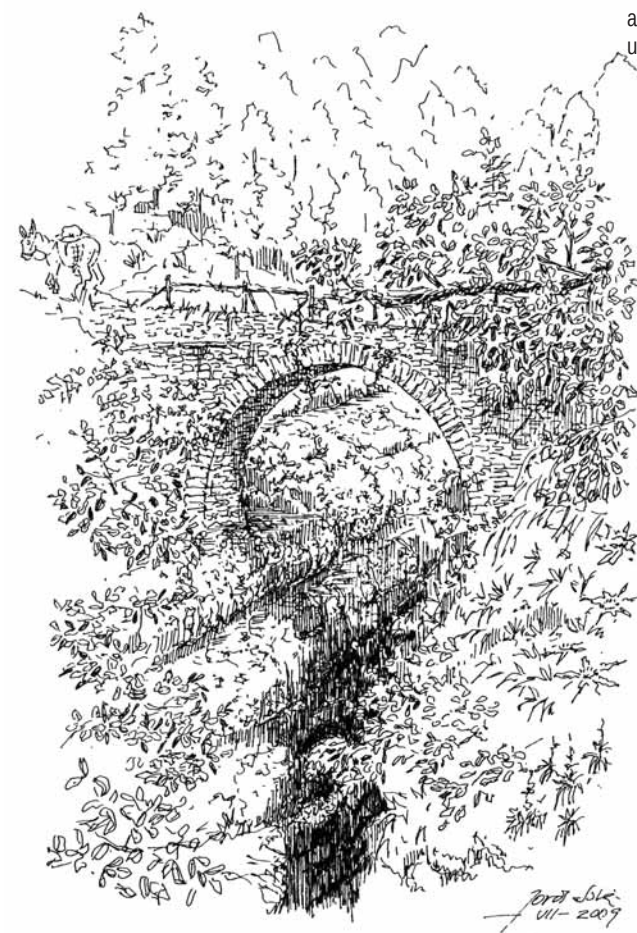
alta muntanya com a guia d'alta muntanya. Els pocs guies catalans som els que hem sortit de les tres primeres promocions oficials, de la dècada de 1990, realitzades amb observadors internacionals i abans de la regulació de la formació actual, més alguns que van sortir d'una inesperada i irregular quarta promoció. En un altre nivell, el que ara necessitem és una veritable regulació de la professió. Em sembla que la recent llei sobre l'exercici de les professions de l'esport a Catalunya no respon com caldria a les necessitats dels guies de muntanya, semblaria que s'ha pensat més en altres professionals, com els llicenciats en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport. De fet, la figura de guia de muntanya no hi figura en el redactat de la llei. Al món som guies, a Catalunya som tècnics superiors d'alta muntanya.

¿Com s'hauria de complementar el paper dels voluntaris i el dels professionals a l'hora de portar gent a la muntanya? ¿On estaria el límit?

Em sembla que el voluntariat és un patrimoni molt valuós i una realitat filla de la tradició associacionista, tan pròpia del nostre país. No s'hauria de perdre, però s'ha de vetllar per tal que sigui un veritable voluntariat. El que passa és que cada vegada costa més trobar gent disposada a organitzar activitats de manera altruista, cosa que algunes entitats (i la pròpia federació) opten per oferir petits ajuts econòmics als seus instructors i monitors per incentivar-los a participar. Una manera de fer que no comparteixo perquè es desvirtua l'essència del benèvol i perquè planteja una competència deslleial al professional.

SEBASTIÀ TAVARIT (RONDALLES DEL PALLARS)

Pont del Diable de Sarroca de Bellera.

El pont del Diable de Sarroca de Bellera

Sarroca de Bellera, al Pallars Jussà, té una història plena de llegendes i rondalles molt curioses. Per exemple la del pont del Diable, semblant a la d'altres ponts homònims com els de Martorell, Montblanc i Tarragona.

El pont de Bellera és el punt d'unió entre els pobles d'Estavill i la Batida. Fou construït damunt d'un barranc profund, a prop de l'antic monestir de Sant Genís i l'ermita de Santa Maria de Bellera. És una obra impressionant de 46 m sobre el llit del torrent; la seva llargada és de 15 m i de 2 m d'amplada, format per una sola arcada de 7 m. Pel fet de ser una obra tan difícil de fer a causa de la seva situació, popularment es deia que només podia ser obra del diable.

Ara fa uns anys el seu estat era llastimós, a punt de caure. El Consell Comarcal del Pallars el va restaurar, però no pas de la manera més adient, ja que no ha respectat els seus orígens romànics i ha posat una llosa de formigó amb els pendents cap al mig, i baranes amb barrots de ferro vermel·losos (potser inspirats amb les flames de l'infern). ¿Tant costava fer una cosa amb bon criteri?

LA LLEENDA DEL DIABLE I LA PASTORETA

Segons diu la llegenda, un dia una pastora duia el ramat per aquells indrets. Des de la l'altra banda del barranc, un pastor molt ben plantat li va oferir de guardar les ovelles plegats. La pastoreta, que es malfiava de les intencions del pastor, i en veure les dificultats de passar a l'altre cantó del barranc, va acceptar la proposta, però amb la condició que el pastor construís un pont. Dit i fet. En fer-se fosc una munió d'obers i picapedrers dirigits pel pastor van treballar-hi tota la nit. Quan l'endemà va cantar el gall el pont ja estava enllestit.

El primer que hi va passar va ser un monjo del monestir de Sant Genís, i veient que només podia ser obra del diable, quan va ser a la meitat del pont, d'una puntada de peu va arrencar una pedra i va fer un forat. Tot seguit va fer el senyal de la creu i els constructors del pont es van colar per forat amb una gran flamarada i molta fitor de sofre. A partir d'aleshores mai ningú no ha trobat encara una pedra que pugui tapar aquell forat.

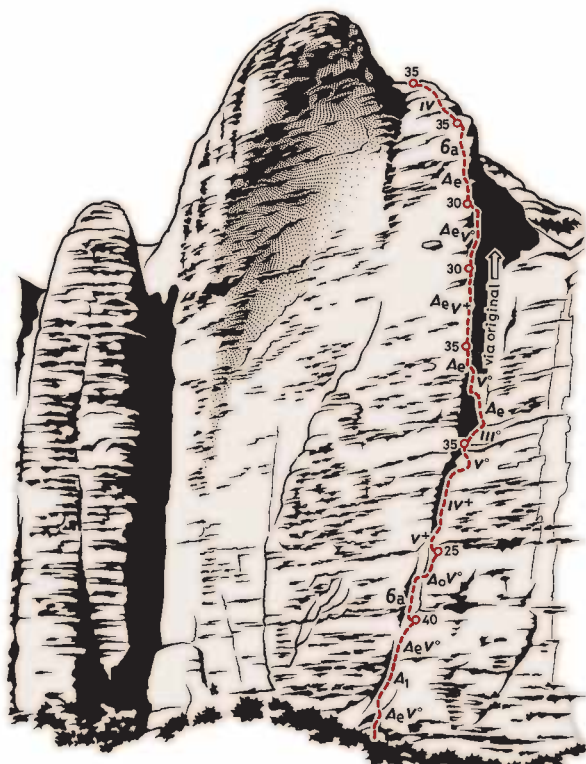
Santa Maria de Bellera.

Monestir de Sant Genís de Bellera.

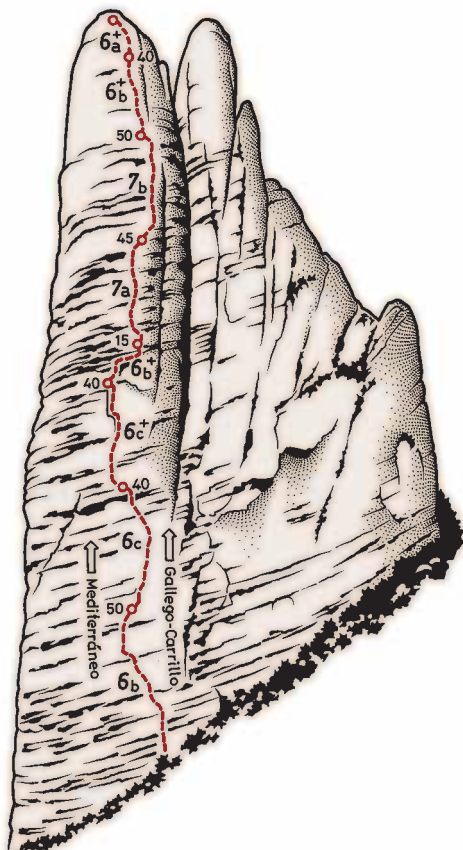
RIGLOS / MALLO VISERA

Via Torrijo (265 m. MD^o/Ae)

RIGLOS / MALLO FIRE

Via El Abuelo Roger (300 m. ED^o)

En aquesta crònica qüestionarem dues vies de Riglos que, per les seves característiques, poden ferir la sensibilitat dels més apassionats en la matèria. Al Mallo Fire hi trobem un nou itinerari que, malgrat estar molt ben obert i equipat, resta el compromís que oferien els seus veïns traçats. A la Visera, la febre del reequipament ens deixa totalment transformada la ruta pionera d'aquesta popular contrada, on qualsevol semblança amb l'original és pura coincidència. A part d'això, l'activitat segueix vigent a la vall d'Ansó, després d'una aferrissada campanya que ja dura uns quants estius, cosa que revela unes línies cada cop més agosarades. Al cantó francès encara hi resten possibilitats en llocs com l'estació hivernal de Gourette, a prop de Laruns, on un llegendari paisatge rocós és prou eloqüent des del vehicle. Per acabar, un salvatge racó del Pallars Jussà ofereix un grapat d'aventures, amb la condició de congeniar amb un rocam molt especial i acatar les regulacions, un exemple més de l'autoprotecció natural dels nostres espais.

MALLOS DE RIGLOS

A l'emblemàtic Mallo Fire se li suma una elegant línia a la dreta de la mítica via Mediterráneo, oberta per Fernando Cobo amb la col·laboració de Roger Roussel, Antonio Guzman, Alberto Gallego, Felipe Guinda, Luis Miguel Fernandez i Toño Carasol, en diversos atacs des de ja fa un parell d'anys. La via anomenada *El Abuelo Roger* (9-11-09) va dedicada a l'entranyable Rogelio, un fotògraf francès afincat a Riglos,

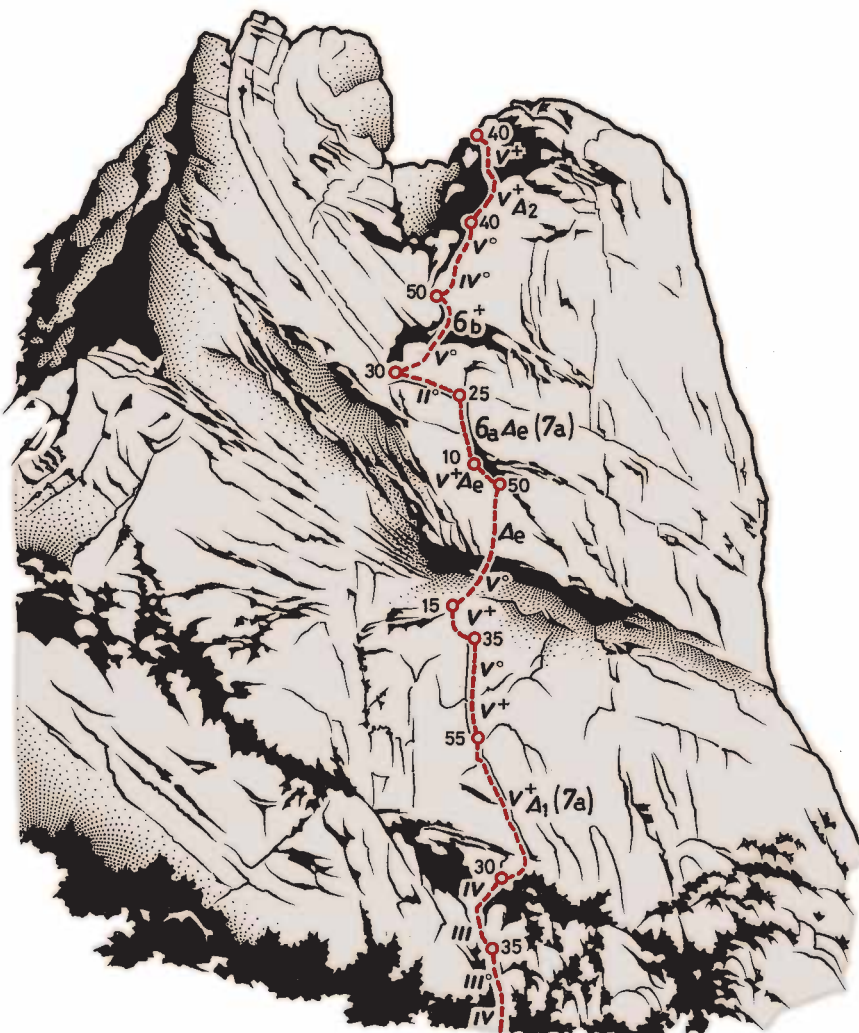
del qual emana una gran admiració per les grans muntanyes del planeta i dels Mallos en especial. Escalada típica riglera en la qual trobarem totes les tonalitats del Fire, un bon equipament sense passar-se, i una continuïtat garantida que exigira d'un bon domini en un terreny quasi extraplomat bona part de l'itinerari. Roca d'acceptable a bona en conjunt, salvat un tram puntual a la tercera tirada. Cal destacar que en algun punt trepitja la via *Medi-*

terràneo, i que abans del diedret d'entrada a la R3 veurem algun parabolts a mà dreta que no duu enlloc. La graduació de la ressenya es deu a la primera repetició en lliure, i en tot cas l'itinerari es pot realitzar amb una dificultat màxima de 6a⁺/Ae, amb un pas de 6b al tercer llarg. Cal portar unes 17 cintes, i els estreps si anem en pla clàssic.

Al mallo Visera, els germans Torrijo transformen la seva via en un somni

VALL D'ANSÓ / TOSSAL D'ESPELUNGA

Via Frelander (415 m. MD^o/A₂)

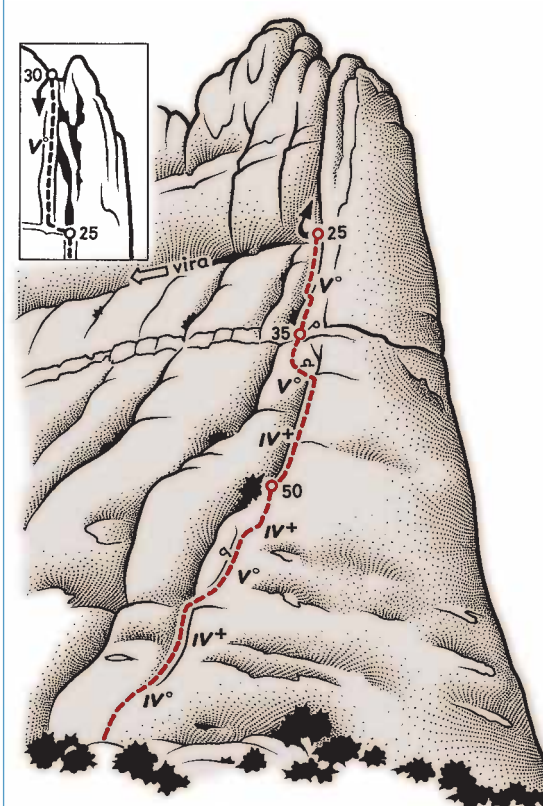
ben cosit de xapes, on fins i tot li canvien el traçat, fent-lo sortir per l'esperó que delimita la *Visera* del Mallo del Agua, verge fins aleshores. Podem considerar així un nou itinerari que no té res a veure amb l'original, i que a hores d'ara, només conserva el nom i la línia d'entrada per unes vistoses fissures. Recordem que aquest traçat va ser el primer en obrir-se a la *Visera* l'any 1973, i que mai ha estat massa popular; potser ara li faci la competència a la via *Mosquitos*, atès el generós equipament emprat per deixar el llistó ben assequible al personal (V⁺/Ae). Si tothom fes el mateix, en poc temps s'acabarien els secrets i la màgia de l'escalada. Cal dur unes 16 cintes i els estreps.

VALL D'ANSÓ

Si bé s'han escalat moltes parets els darrers anys a Ansó i Zuriza, encara cap li ha tret el prestigi al vertiginós tossal d'Espelunga, l'autèntic capità de la vall del riu Veral. Després de la via *Sin Perdón* i la més coneguda i repetida via *Urdaburu*, presentem la nova via *Frelander* (9-8-09), una lògica combinació de fissures aconseguida per David Serra, Jaume Boix i Toni Soler en diversos atacs. Una escalada que guanya el marge esquerra del bastió amb un mínim d'artificial gairebé equipat a expansió. Alguns trams han estat forçats en lliure fins a 7a, com l'espectacular L3 i la llastra Jordi Artiaga del L8, al qual li dediquen la via els seus companys. Itinerari semiequipat amb parabolts i anelles a les reunions, encara que desaconsellen rapelar pel mateix itinerari, el millor és fer-ho per la via *Urdaburu* o bé a peu cap al sud fins la carretera (2 h). Aproximació bastant còmoda que creua el riu a l'altura del torrent de l'esquerra de la paret. Per pujar-lo (fites) fins a trobar un senderó transversal que porta al

PALLARS JUSSÀ / PUI DE LLERÀS

Via Asunto Precario (140 m. MD^o expo)

peu de via en poc més de 25 min. Inici per la canal de la via *Urdaburu* per continuar recte amunt per un diedre cec característic. Cal portar algun pitó variat, el semàfor d'aliens i el joc de camalots fins al n^o4. Roca bona excepte al L6 i al penúltim llarg amb un tram un xic exposat de V^o. Segons la regulació vigent, només es pot escalar entre l'agost i el desembre en aquest sector totalment orientat a l'oest.

BEARN - GOURETTE

Les muntanyes de Gourette ofereixen un terreny calcarí de qualitat variable, generalment molt bo als itineraris clàs-

El tossal d'Espelunga, a la vall d'Ansó.

PALLARS JUSSÀ

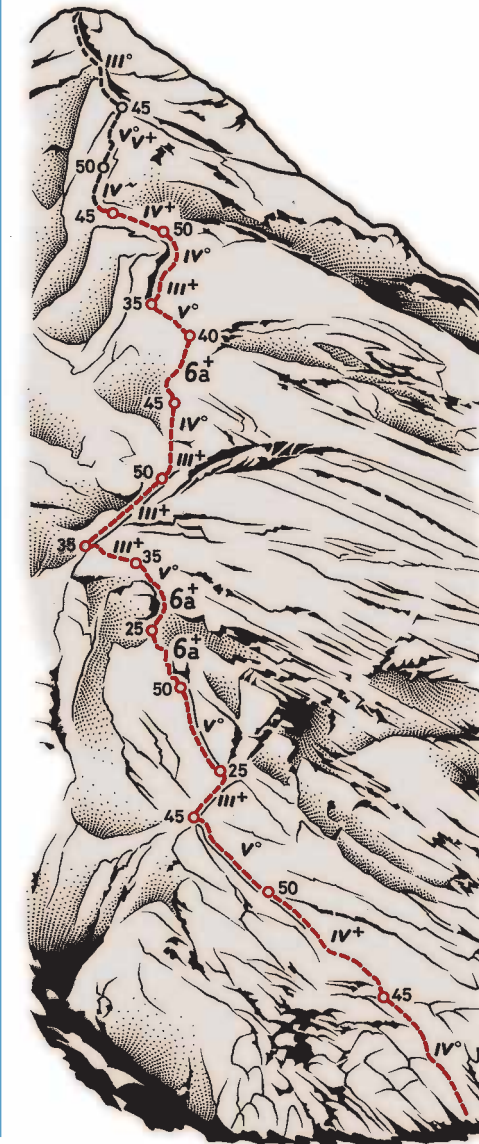
Al vessant oest del puig de Lleràs trobem uns retalls de conglomerat molt singulars on fins ara sols es coneixien dues ascensions: l'esperó *Núria* (1999) de J. Jover i la via *Méouson tiles zip-pis* (2000) de C. Dupouy i Ch. Ravier. La tercera se la debem a M. José Chesa i A. Ballart que aconseguiren pujar al conjunt rocós situat més al sud, batejat com els *Plecs del Llibre* per la seva semblança als plecs de Montserrat. La via *Asunto Precario* (10-9-09) aprofita tot un seguit de diedres del vessant oest que condueixen a una xemeneia final més sorprenent que difícil. No obstant això, si bé la via no sobrepassa el V^o, l'escalada és força mantinguda i exposada en conjunt, i la protecció quelcom complicada per les

característiques d'un terreny trencat en ocasions. Cal portar camalots del n^o1 repetits, aliens, cordinos i alguns unisversals llargs per reforçar les reunions i sobretot el ràpel del cim, muntat amb dos pitons provisionalment per la impossibilitat de col·locar expansions.

L'accés es fa per la carretera que duu al poble de Sapeira, i continua per la pista que porta a l'Espluga de Serra. L'objectiu es veu al fons d'un cercle rocós, i un trencall a mà dreta condueix a uns sembrats molt propicis per acostar-se en poc més de 30 min. El descens consisteix en fer un ràpel fins a la feixa de la R3 i travessar al coll de l'esquerra per davallar pel terreny més evident al peu de via. Lloc molt pintoresc i solitari, on cal evitar la calor i l'època de nidificació.

BEARN-GOURETTE / PIC DES COUTCHETS

Via A Quim le Berbère (500 m. D⁺)

sics, on les grans dalles son el repte pendent per les noves generacions. Les parets més freqüentades són les del Pène Sarrière, gràcies a la seva proximitat i a l'originalitat de les escalades. El Rognon du Ger i el pic d'Amoulat són també dos objectius prou cobejats on trobarem tota la màgia del pirineisme amb itineraris dels cèlebres germans Ravier, Sarthou i companyia.

Al cor de l'estació d'esquí, i concretament al pic des Coutchets, el català J. Carles Griso amb G. Barats i P. Pétuya obren la via *A Quim le Berbère* (27-8-09). Es tracta d'una llarga ascensió amb tan sols tres passatges de 6a⁺ no obligats (A0), que aprofita sinuosament les compactes plaques d'aquest esplèndid vessant est, equipat en gran part, excepte els trams fissurats on ens podem protegir fàcilment (reunions amb dos ancoratges). Cal dur unes 10 cintes i els camalots del 0,5 al n^o2. L'aproximació des de Gourette consisteix en pujar al plateau de Bérou per les pistes d'esquí, on divisarem clarament la paret a mà dreta (50 min). El descens es fa mitjançant un ràpel (35 m) des del cim, per continuar per l'aresta fins el coll des Coutchets (II° i III°), on seran necessaris dos nous ràpels de 10 i 25 m.

Els senders de la serra d'Espadà

El País Valencià, dins de la seva geografia, té indrets que tenen un especial interès, tant pels seus valors naturals com per la seva història. Un d'aquest indrets és la serra d'Espadà. Pels seus valors naturals, històrics i etnogràfics fan que aquesta serra hagi esdevingut un dels reductes on la naturalesa encara es mostra en un estat de conservació força acceptable.

La serra d'Espadà fa de divisió hidrogràfica de les conques del Palància i del Millars, i s'alça entre les comarques de la Plana Baixa i l'Alt Millars, al nord, i l'Alt Palància, al sud; al seus peus hi trobem, entre d'altres les poblacions d'On- da, la Vall d'Uixó o Sogorb.

La topogua és molt més que la descripció del sender. D'entrada i trobareu una extensa introducció, on s'expliquen les accions encaminades per a la protecció de la serra, al llarg dels últims vint anys, on la Societat d'Amics de la Serra d'Espadà ha tingut un protagonisme molt especial. També abans i al llarg de la descripció del GR 36 i els senders de petit recorregut i els senders locals, que ens apropen als indrets de més interès de la serra, i trobareu la descripció del paisatge natural i cultural, amb apartats sobre la geologia, la vegetació, la fauna, la història des del segle XII fins

ben entrar el xx, com també l'aprofitament econòmic, com l'extracció de suro, els pous de neu o la transhumància, tot de la mà dels millors especialistes en cada tema.

Després bé la descripció del sender GR 36 a partir de la població de la Vila- vella (comarca de la Plana Baixa) fins a Montanejos (comarca de l'Alt Millars), passant per Eslida, Ain, l'Alcúdia de Veó i Torralba del Pinar. Però també hi ha la descripció d'una sèrie de senders de petit recorregut i senders locals,

que ens apropen a altres indrets de la serra com Fondegulla, Xòvar, Suera, Aiòder o Montant.

El resultat, una detallada guia de la serra d'Espadà, amb la descripció dels seus senders senyalitzats, una aportació esplèndida al coneixement d'aquesta serra del País Valencià.

Serra d'Espadà – GR 36
Sento Puchades i Vila – Carme Orenge Sorribes
Edita: Societat d'Amics de la Serra Espada (2009)
223 pàgines, amb il·lustracions

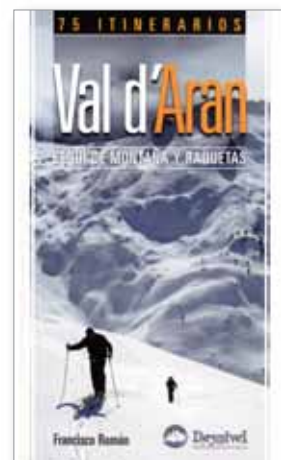
Hivernals a la Vall d'Aran

La Vall d'Aran és una vall privilegiada per la neu. Hi ha moltes valls secundàries que ofereixen una gran varietat de possibilitats per a la pràctica de l'excursionisme hivernal.

Aquesta guia ha estat feta amb l'objectiu de recopilar tota la informació publicada sobre aquesta zona, i que complementa les excursions clàssiques de la vall, com ara el Tuc de la Solana, el Montardo, Vacivè o el Tuc dera Pincèla, juntament amb d'altres sortides inèdites, amb la possibilitat d'escollir entre 75 itineraris de dificultat diversa.

Aquests 75 itineraris es presenten amb un mapa, fotografies, i sobretot una detallada descripció del recorregut i tota la informació necessària per a la seva repetició: punt de partida, desnivell, orientació, dificultat, horari aproximat i època recomanada. A aquestes propostes cal afegir una alta ruta del Pirineu, els Carros de Foc amb esquís, una travessa d'una gran bellesa que passa pels refugis del parc nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici, que creua amb vuit etapes les comarques d'Aran, Pallars i Ribagorça.

A més, cada fitxa conté les observacions necessàries per fer amb raquetes de neu les mateixes excursions que es fan amb esquís.

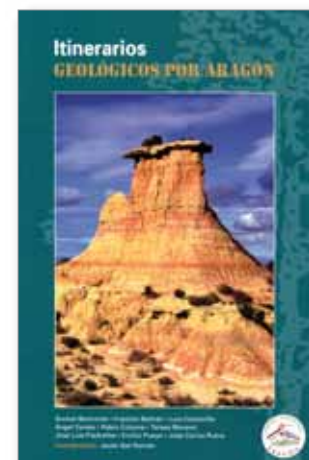
Val d'Aran. 75 itinerarios de esquí de montaña y raquetas
Francisco Román
Edita: Ediciones Desnivel, Madrid (2009)
245 pàgines amb il·lustracions

Itineraris geològics

Un dels al·licients que ofereix la natura és la contemplació i interpretació dels estrats geològics de les muntanyes. Justament amb aquest llibre podreu gaudir d'un conjunt d'itineraris per la geografia muntanyenca de l'alt Pirineu fins a les planes semidesèrtiques dels Monegros o les terres de Terol, paradís de la paleontologia. Aquest llibre, doncs, és una invitació per conèixer els racons geològicament més representatius de l'Aragó.

Quatre d'aquestes rutes travessen el Pirineu, de Riglos a la Selva de Oza; d'Osca a Panticosa, seguint el riu Cinca i la Noguera Ribagorçana. Els altres dos itineraris, per la depressió de l'Ebre, un pels Monegros i l'altre pels meandres de l'Ebre i els saladers de Monnegros i Chiprana, i cinc pel sistema Ibèric: per les serres del Moncayo, seguint els rius Jalón, Martín i Guadalupe, i un cinquè per l'Alto Jiloca i la serra d'Albarracín.

En definitiva, és aquest un llibre d'itineraris, que ens permetrà de tenir una visió general de les terres aragoneses des d'una perspectiva geològica.

Itinerarios Geológicos por Aragón
Javier San Román
Edita: Prames, Saragossa (2009).
240 pàgines, amb il·lustracions

Per conèixer els arbres

Aquesta és una guia moderna i innovadora, amb unes claus de classificació senzilles i de maneig fàcil, que serveixen per poder identificar els arbres, acompanyades, a més a més, d'informació suficient per saber interpretar les comunitats en què s'agrupen i la seva significació en el paisatge.

La guia comença amb deu temes monogràfics que expliquen com són els arbres i cadascuna de les seves parts, les característiques del paisatge i els trets més remarcables dels principals boscos del país. A continuació inclou la descripció d'uns 50 arbres autòctons, acompanyades de dibuixos i fotografies. També hi ha descrits 26 arbres plantats als parcs i als carrers i 15 arbres fruiters.

Núria Duran ha seleccionat els textos corresponents a curioses històries relacionades amb els arbres, la utilitat de la fusta i altres virtuts i aplicacions medicinals i comestibles.

Un llibre dedicat sobretot al jovent, en què els més grans també descobri- ran un coneixement millor del medi natural i una motivació per conservar- lo i estimar-lo.

Guia d'arbres per a nois i noies
Ramon Pascual i Lluvià
Edita: Cossetània Edicions. Valls (2009)
208 pàgines, amb il·lustracions

Guia per conèixer núvols

Entre els coneixements que cal tenir per sortir a la natura, un dels factors importants és la meteorologia, molt important per recórrer la muntanya amb seguretat. Per això, una de les formes de predir el temps atmosfèric és el coneixement dels núvols, que ens poden ajudar a preveure el temps que pot fer en les hores immediates.

En aquest llibre hi trobareu la manera d'identificar els diversos tipus de núvols, que ens ajudaran a comprendre la seva formació i ens explicaran com poden indicar que s'acosta un canvi de temps.

Dels trenta-quatre tipus diferents de núvols que es descriuen en aquest llibre, agrupats en núvols alts, mitjans, baixos, tipus de boires i especials, hi ha una fitxa de cadascun d'aquests on s'especifica la descripció, el procés de formació, els fenòmens associats, la predicció del temps i curiositats. Les fotografies a color ajudant encara més a identificar-los.

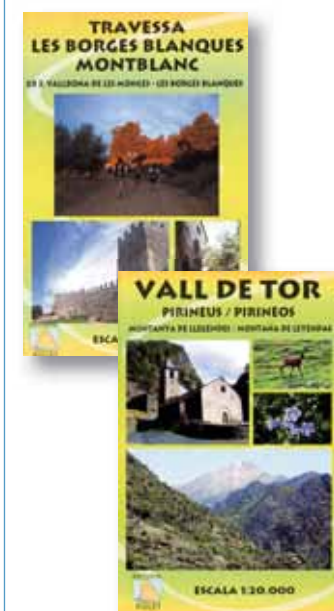
Conèixer els núvols
Marcel Costa – Jordi Mazon
Edita: Cossetània Edicions. Valls (2009)
[Conèixer. Serie Planeta Viu, 1]
87 pàgines, amb il·lustracions

Novetats cartogràfiques

Una de les últimes novetats cartogràfiques de l'Editorial Piolet són els mapes de la vall de Tor, en ple Pirineu, a la comarca del Pallars Sobirà; l'altre és de, la zona interior de Catalunya, entre les comarques de la Segarra, l'Urgell, les Garrigues i la Conca de Barberà.

En el mapa de la vall de Tor, a més d'aquesta vall i trobem la Valferrera, la part alta de la d'Os de Civís i una part del Principat d'Andorra. I com a cims destacats el Medacorba (2.914 m), el Montexo (2.905 m), Norís (2.823 m), Gerri (2.843 m), Salòria (2.789 m), Sanfons (2.888 m) i el Comapedrosa (2.947 m). Unes muntanyes que en part estan dins del parc natural de l'Alt Pirineu. Al dors del mapa hi ha descrits els indrets més representatius d'aquesta vall.

L'altra mapa correspon al camí de la travessa de les Borges Blanques a Montblanc. Una cursa que es va dur a terme a finals del mes d'agost passat organitzada pel Centre Excursionista Borges-Garrigues, que passa pel monestir de Poblet, Vimbodí, el Vilosell i l'Albí.

Vall de tor Travessa les Borges Blanques Montblanc
Edita: Editorial Piolet. Barcelona (2009)

Altres novetats editorials

La Porta del Cel
Alejandro Gamarra
Editorial Alpina. Granollers (2009)
137 pàgines, amb il·lustracions

50 anys d'excursionisme a Sant Boi (1955-2005)
Antonieta Vendrell
Centre Excursionista Sant Boi. Sant Boi del Llobregat (2009)
253 pàgines, amb il·lustracions

Escalada en Navarra
Carlos Velázquez
Sua edizioak. Bilbao (2009)
326 pàgines, amb il·lustracions

Club Excursionista Pirinaic. 75 anys fent país per les muntanyes
Xavier Caymel i Cabot
Ajuntament de Barcelona i Club Excursionista Pirinaic. Barcelona (2009)
145 pàgines, amb il·lustracions

25 anys de camí. La gent del CESC AADD
Centre Excursionista Sant Celoni. Sant Celoni (2009)
190 pàgines, amb il·lustracions

Raquetes pel Pallars Sobirà. 40 excursions, travesses i ascensions
Xavi Gros – Luisa Capilla
Ediciones Desnivel, Madrid (2009)
288 pàgines, amb il·lustracions

Masies de Barcelona
AADD
Angle Editorial i Ajuntament de Barcelona. Barcelona (2009)
351 pàgines, amb il·lustracions

Concurs de Fotografia de la revista Muntanya

Guanyadors del II Concurs de Fotografia de la revista Muntanya

Com ja és habitual des de fa dues edicions, anualment la revista *Muntanya* convoca un concurs de fotografia de muntanya; fins ara hi ha hagut dues categories, una dedicada a la muntanya en general i l'altra, més específica, dedicada a un tema o un esport concret de muntanya.

Amb això volem fomentar i incentivar el gust per la fotografia de natura, la passió per anar a cercar paisatges o motius que siguin capaços de crear emoció, dit d'una altra manera: volem premiar la creativitat dels participants. I cal dir que cap de les dues edicions ens ha deixat indiferents, perquè la qualitat de les fotografies presentades ha estat molt alta, i la tria, veritablement difícil.

Amb data de 18 de gener del 2010 el jurat del II Concurs de Foto-

grafia de *Muntanya* va emetre el seu veredict amb el resultat d'un guanyador i un finalista per a la categoria «La muntanya». En canvi, pel que fa a la categoria temàtica «La muntanya subterrània», dedicada enguany a l'espeleologia, ha quedat deserta.

Els membres del jurat:

- Valentí Zapater (fotògraf i director del concurs).
- Jordi Bernat (membre del Consell de redacció de *Muntanya*).
- Miquelàngel Costa "Key" (Vertical Sports)
- Montse Balaguer (Futuroscope)

CATEGORIA «LA MUNTANYA»

El guanyador és:

Pseudònim: Pep Girona.

Títol: *Llum*.

Lloc: cascada Svartifoss, al parc nacional Skaftafell (Islàndia).

Autor: Josep Cors Ruiz (Santa Coloma de Farners).

Premi: estada de DOS dies a Futuroscope (Poitiers) per a dues persones

(inclou una nit a l'Hotel Jules Verne en règim de AD).

Comentari del jurat:

El que atrau més l'ull en aquesta fotografia són els contrastos entre les línies verticals i línies horitzontals i la textura i colors de l'aigua i l'herba en contraposició amb les de la roca. L'exposició llarga ha afavorit l'efecte de l'aigua en moviment.

Llum. Fotografia guanyadora de la categoria «La muntanya».

JOSEP CORS RUIZ

El finalista és:

Pseudònim: 25 de juliol.

Títol: *Aigua*.

Lloc: riu Bastareny, al seu pas per Bagà.

Autora: Iolanda Serena Aznar (Bagà).

Premi: una MOTXILLA Ferrino Approach 40+10 (valorada en 120 €), equipada per a dos piolets, esquís i corda.

Comentari del jurat:

Les formes de l'aigua són atractives, les dues masses d'aigua dels costats ens transporten al centre de la imatge, on hi ha més moviment. La fotografia, però, hauria tingut més força amb una composició menys centrada.

IOLANDA SERENA AZNAR

Aigua. Fotografia finalista de la categoria «La muntanya».

Es convoca el III Concurs de Fotografia de la revista Muntanya

A partir d'aquest mes de febrer quedat convocat el III Concurs de Fotografia de la revista *Muntanya*. El tema d'enguany és l'esquí i el seu entorn. Per tant, s'admetran fotografies d'esquí de muntanya, nòrdic, alpi, snowboard o qualsevol altra de les modalitats que es puguin practicar damunt la neu, tant en l'àmbit esportiu com en la competició.

A diferència de les edicions anteriors d'aquest concurs, que establim dues categories, ara ho hem volgut dedicar a un sol tema: l'esquí. Estem convençuts que aquesta activitat esportiva mereix una atenció especial, sobretot quan a Catalunya fa més de 100 anys que es practica, des que el

1908 es va iniciar com activitat esportiva i de lleure als rasos de Peguera gràcies a la Secció d'Esports de Muntanya del Centre Excursionista de Catalunya.

Els premis els repartirem en dos guanyadors, que s'emportaran des d'una estada per a dues persones de dos caps de setmana a Andorra (amb forfets), gentilesa de Vallnord, fins a uns complements excel·lents per l'equip d'esquí, gentilesa de Ferrino i Pomoca, els nostres patrocinadors, a més a més d'un lot de llibres (novetats selecció CEC) de muntanya.

A les bases (pàg 2) trobareu tota la informació, i també al lloc www.cec.cat.

Redacció

Publicacions

Escarlar n°66: «Especial bloc». 40 zones per fer escalada de bloc

Aquest «Especial Búlder» de *Escarlar* ha sorgit amb l'ambiciosa intenció de ser una referència de l'escalada de bloc, amb la publicació de quaranta zones distribuïdes per tota la península Ibèrica. Cadascuna de les zones apareix amb una selecció de les seves imatges més espectaculars i representatives i amb totes les dades pràctiques necessàries per accedir-hi, torbar els sectors, escalar, dormir, advertències i recomanacions, etc. Però, a més, amb la incorporació de nombrosos referents a blocs i webs on els escaladors han publicat les seves ressenyes i fotografies.

Aquest número servirà de catalizador de trobades entre els escaladors, fet que motivarà l'intercanvi d'experiències i avançarà el sentiment de comunitat. Els bloquejers són molts avui dia, i cal tenir en compte que motius com ara el seu marcat caràcter social o la seva escassa inversió en material

(gats, marfegó i magnesi) han fet que el bloc sigui la disciplina que ha augmentat més en nombre de seguidors en els darrers anys, una xifra que sembla que va creixent.

A banda de zones imprescindibles com Albarracín, les madrilenyes El Escorial o Zarzalejo, les catalanes Cogul o Cavallers, la gallega Faro Budiño, les andaluses el Helechal y Cerro del Hierro, las manxegues Santa Gadea o Navalosa o l'extremenya Valcorchero, han estat seleccionades moltes altres zones que mai s'havien publicat, i també zones petites d'obertura recent. Així, la inclusió de zones como Pena Corneira (Ourense), Almadén de la Plata (Sevilla), la Comarca (Barcelona), Blanca (Múrcia), Mogan i Arico Nuevo (Canàries) i moltes altres sorpreses, fan d'aquest número la guia imprescindible que acompanyarà a qualsevol bloquejers en els seus viatges.

Més informació: www.desnivel.com.

Espai CEC

Homenatge al Dr. Pere Gabarró

El dimarts 22 de desembre del 2009 a la sala d'actes del CEC tingué lloc l'homenatge al Dr. Pere Gabarró (Igualada, 1899 — Barcelona, 1980), que l'any 1932 va obrir la via que porta el

ARXIU CEC

seu nom a la pica d'Estats, una via que té com a peculiaritat de fer tot el seu recorregut per territori català.

L'acte que fou conduït pel president del Centre Excursionista de Catalunya, Josep M. Puente; a continuació van tenir la paraula Lluís Puntis, com a expresident del CEC, i el Dr. Josep Antoni Pujante, en representació del president del Col·legi de Metges de Barcelona.

Tot seguir es van projectar una sèrie de fotografies de les activitats muntanyenques del Dr. Gabarró, comentades per Joan de Ferrater. Per cloure l'acte es va projectar una entrevista feta al Àreo, on Joan Jubany va explicar la seva relació amb els grups d'excursionistes que pujaven a la pica d'Estats encapçalats pel Dr. Gabarró, un reportatge original d'Agustí Ferrater.

L'any 2009 ha estat declarat Any Gabarró pel Col·legi de Metges de Barcelona, per la seva trajectòria mèdica i cívica.

Francesc Beato

Cursos de formació

xv edició del Curs de medicina i socors de muntanya

El passat 9 de desembre del 2009 va tenir lloc al Museu Olímpic de Barcelona la presentació de la 15a edició del Curs de medicina i socors de muntanya que es durà a terme del 2 de febrer fins al 25 de març del 2010, organitzat pel Centre Excursionista de Catalunya, el Club Excursionista de Gràcia i la Unió Excursionista

de Catalunya de Barcelona, amb la col·laboració de la FEEC i altres institucions i entitats.

El curs pretén millorar el nivell de coneixements dels muntanyencs en relació amb la medicina i el socors com a elements imprescindibles per practicar amb seguretat els esports i activitats de muntanya en el medi natural.

Compta amb el reconeixement d'interès sanitari de l'Institut d'Estudis de la Salut i amb el suport institucional de l'Institut d'Estudis de Medicina de Muntanya (IEMM) i de la Sociedad Española de Medicina y Auxilio en Montaña (SEMAM).

Per a més informació relacionada amb el curs podeu consultar el web de l'organització: www.cursmsm.org.

ARXIU CEC

Excursionisme a Catalunya

XXXIII Aplec Excursionista dels Països Catalans

JOAQUIM SÁNCHEZ

Del 4 al 8 de desembre del 2009, a les poblacions de Benifairó i Simat de Valldigna, a la comarca de la Safor (País Valencià), s'aplegaren prop d'un miler d'excursionistes de la Catalunya del Nord, Catalunya, País Valencià, les Illes i l'Alguer per celebrar el XXXIII Aplec Excursionista dels Països Catalans.

Un programa atapeït d'excursions, visites, conferències, projeccions, actuacions teatrals de grups de cultura popular, correfocs i actuacions de grups musicals ompliren aquests cinc dies, on l'activitat muntanyenca dels amants de la natura i el país pogueren gaudir d'un ambient d'amistat i aprofitament on també hi participarem els habitants de les dues poblacions on es va celebrar la trobada.

Tretze excursions, de diferents nivells i tres passejades culturals, ens oferiren els organitzadors, en les quals es va recórrer la serra de Corbera de cap a peus, amb una pujada al Penyalba, Mondúver, la serra de la Safor, el pla de Santoma, les Foies, el Toro, les neveres i el camí vell de Barx, el sender dels Amoladors, les Creus o el castell de Marinyén. També es van fer visites a les ciutats de Gandia, on visitaren el palau Ducal i la Marjal, com també Sueca, on es va visitar la casa de l'escriptor Joan Fuster; l'Albufera i el convent de Santa Maria de Valldigna i l'ermita de la Xara.

L'acte inaugural de l'aplec tingué lloc primer a Simat que, en comitiva, el nombros grup d'excursionistes encapçalats per la banda i un grup de dol-

JOAQUIM SÁNCHEZ

çainers es traslladaren a peu fins a Benifairó, on foren rebuts a l'entrada del poble per la banda. Al davant de l'ajuntament es va fer el simbòlic traspass de la senyera de l'aplec.

L'organització d'aquest aplec va anar a càrrec de tres entitats: el Grup de Muntanya Viarany, el Grup d'Esports de Muntanya de Benifairó de la Valldigna i el Grup Muntanya Valldigna, amb el suport dels ajuntaments de Benifairó i Simat de Valldigna i de la Universitat de València i el Servei de Política Lingüística. Però també amb la col·laboració de Fundació Casal Jau-me I - la Safor-Valldigna, Acció Cultural del País Valencià, els ajuntaments de Sueca i Gandia, la Universitat de València - Delegació d'Alumnes, l'Escola Valenciana, el Centre Social Terra, l'Associació Amics del Buscarró, els Nacionalistes de la Valldigna i Valldigna, som i serem.

En la reunió de delegats d'entitats, celebrada a l'Ajuntament de Simat, es va decidir que el XXXIV aplec se celebraria a Mallorca, i el XXXV a la ciutat de l'Alguer.

Francesc Beato

Muntanya i medi ambient

Declaració d'ètica a la muntanya per la UIAA

La Federació Internacional de Muntanya i Escalada (UIAA) va presentar el dia 11 de desembre del 2009 el document conegut com *Declaració d'ètica a la muntanya de la UIAA*. Aquesta declaració va ser acceptada per unanimitat a l'assemblea general de la UIAA a Porto (Portugal), l'octubre del 2009.

Successor d'altres texts anteriors com el Codi de la muntanya i la Declaració del Tirol, aquesta nova proposta tracta de qüestions que fan referència als comportaments i responsabilitats dels excursionistes i escaladors amb el medi natural i cultural i amb la resta d'usuaris. El document tracta els següents temes:

1. Responsabilitat individual envers les persones i l'entorn.
2. Esperit d'equip per assolir amb èxit els objectius.
3. Respects mutu entre alpinistes i excursionistes.
4. Visitar països estrangers i respectar les tradicions d'equipament i cultura.
5. Responsabilitats dels guies de muntanya i altres líders, en el reconeixement i respecte de les lliber-

tats i drets dels grups i individus.

6. Situacions d'emergència, ferits i morts, comprensió dels riscos inherents a la pràctica esportiva, disposició per ajudar en cas necessari i formació per tal de fer-ho de forma efectiva.

7. Accés i conservació a les muntanyes de forma responsable, respectant les normes de conservació i les restriccions acordades.

8. Estil, sempre mirant de no deixar rastre a la roca o a la muntanya.

9. Primeres ascensions, respectant les tradicions d'estil de la regió i notificant exactament de quina forma s'ha assolit l'objectiu.

10. Patrocini, publicitat i relacions públiques, la cooperació entre alpinistes, escaladors i els seus patrocinadors ha de ser responsable i dirigida a servir als interessos dels esports de muntanya.

11. Ús d'oxigen suplementari, distinció entre motius mèdics i ètics en el seu ús.

12. Guiatge comercial d'expedicions de muntanya, responsabilitat en el moment de delimitar la capacitat dels clients.

ALVARO ARENAS

Cinema de muntanya

27a edició del Festival Caixa Sabadell de Cinema de Muntanya

WWW.MOUNTSTELIAS.COM

El film *Mount St Elias* és la guanyadora de la 27a edició del Festival Caixa Sabadell de Cinema de Muntanya que s'ha celebrat a Torelló del 13 al 22 de novembre del 2009. La pel·lícula, de Gerald Salmina, s'emporta la Flor de Neu d'Or d'aquesta edició.

El *Mount St Elias* explica la història de tres alpinistes que intenen l'ascensió i el descens d'aquesta muntanya d'Alaska, que en aquest sentit se situa fins i tot per sobre de l'Everest, amb un desnivell de 5.489 m en 25 km amb pendents de fins a un 65%. Un dels tres protagonistes de l'expedició, Axel Naglich, que va ser a Torelló per presentar en directe el film, assegurava que «la muntanya en si mateixa» va ser el que d'entrada va captivar l'expedició, que va trigar sis anys a materialitzar el projecte cinematogràfic. Amb un registre meteorològic de -40°C, l'ascens i el descens del Mount St Elias no s'havia assolit mai.

El Festival Caixa Sabadell de Cinema de Muntanya ha repartit més premis. Destaquen per exemple el Premi Caixa Sabadell al millor film de muntanya. En aquesta ocasió se l'emporta *Expedition Manaslu*, de Carsten Maaz, la història de dos alpinistes bavaresos que intenen fer el cim amb el mínim de temps possible a la muntanya per tal de reduir el temps d'exposició al perill. El premi GranValira, valorat en

3.000 € és per *The sharp end*, dels nord-americans Peter Mortimer i Nicholas Rosen com a millor film d'esports de muntanya.

El premi de Jurat recau aquest any en *Le Mystère* de la baleine, un film de Luc-Henri Fage que marxarà de Torelló com la pel·lícula més premiada de la 27a edició del Festival Caixa Sabadell de Cinema de Muntanya, ja que al mateix temps recollirà també el Premi Boreal al millor guió.

Pel que fa a la cinquena edició del Premi Caixa Sabadell de periodisme el jurat ha premiat l'article «Monte perdido, la soledad del último bucardo», de Antxon Iturriza, un text publicat a *Zazpika*, suplement del diari *Gara*; i en la categoria de millor reportatge s'ha imposat «Alta ruta del Pirineo Vasco», de Santiago Yániz a la revista *Euskal Herria*.

Refugis

Reobertura del Xalet Refugi dels Rasos de Peguera

PEP PAREDA

Enlairat a 1.805 m, el Refugi dels Rasos de Peguera (Berguedà), situat al vessant meridional d'aquest massís, va obrir les portes el passat 19 de desembre.

Aquest refugi, propietat del Centre Excursionista Montserrat, inaugurat el 1933, va ser, per la seva situació estratègica, un dels referents pels primers excursionistes que gosaven calçar-se unes fustes per lliscar muntanya avall.

L'actual facilitat de comunicacions, l'expansió de l'esquí per noves estacions amb instal·lacions més modernes, i la gran facilitat per viatjar han fet que el refugi hagi quedat una mica fora dels objectius i circuits de les actuals generacions. Sembla que els Rasos de Peguera i el seu refugi ja no tinguin gaire atractiu, però des de fa un any uns nous guardes n'han assu-

mit la gestió, amb moltes ganes i idees, i amb el convenciment que la bellesa i pau de les muntanyes berguedanes són tot un descobriment per a molta gent.

Nom:

Xalet Refugi Rasos de Peguera (Centre Excursionista Montserrat). Castellar del Riu. Berguedà.

Informació i reserves:

Ramon Vilatovà i Alida Díaz

Tel.: 660 042 309 / 661 088 024

www.rasosdepeguera.com

C.E. Montserrat

Tel.: 938 725 312.

Places:

30 places en un dormitori general. Altres estances per 2-3 persones.

Període d'obertura:

Tots els caps de setmana de l'any, Nadal, Setmana Santa i de juny a setembre.

Serveis:

Dormitori general, cuina lliure, servei de menjars, lavabos, dutxes, lloguer de trineus i raquetes, llum elèctrica.

Escalada

Neanderthal, tercer 9b per a Chris Sharma

Després d'un any sense provar el seu projecte a Santa Linya, Chris Sharma s'emporta la primera de la que s'acaba de convertir en la via més dura de la cova: *Neanderthal*, (9b).

És el tercer 9b per l'americà (després de *Golpe de Estado*, al Pati Siurana). Ara, exactament un any després encadena la *Neanderthal*.

Ens hem de remuntar al setembre del 2008 per parlar del seu primer 9b, *Jumbo Love* a Clark Mountain, (EUA).

Nous projectes parlen d'un nou 9b a l'escola de Margalef (Priorat). El seu

nom *First Round, First minute*

Més informació a: www.desnivel.com.

Espeleologia

Trobada a Catalunya una espècie poc freqüent de ratpenat

Investigadors de l'Associació Galanthis i del Museu de Ciències Naturals de Granollers van trobar un exemplar de *Plecotus macrobullaris* (ratpenat orellut alpi) en una cova de Queralbs mentre feien un cens de ratpenats.

Aquesta espècie és molt poc freqüent i viu als Alps i al Pirineu Central entre els 1.700 m i els 2.800 m d'alçada; recentment també se n'ha trobat a Andorra. El desconeixement que encara hi ha avui en dia sobre les poblacions de ratpenats a Catalunya fa que encara siguin possibles troballes com aquesta.

A partir de la primavera el mateix equip de recerca muntarà expedicions

CARLES FLAQUE

d'alta muntanya per buscar més dades sobre l'estat de la població de l'espècie, segons ens informa Carles Flaqué, del Museu de Ciències Naturals de Granollers.

Valentí Zapater

Nova expedició espeleològica a l'illa xilena Madre de Dios

L'equip francocilè «Última Patagonia 2010» torna a l'illa Madre de Dios per continuar amb les investigacions espeleològiques iniciades l'any 1995. L'illa xilena reuneix una sèrie de característiques que la fan molt atractiva a l'exploració subterrània. La situació i accés remots, la poca informació que hi ha i l'espectacular erosió càrstica són alguns d'aquests atractius.

És per això que en els últims anys s'han succeït les expedicions: començaren francesos i xilens l'any 1995 (repetiren quatre vegades entre 1997 i

2008), els italians, junt amb l'andorrà Pepe Roig, hi anaren els anys 2003 i 2006; el nostre company de l'ERE del CEC Roger Rovira i el xilè Christian Donoso hi van arribar en caiac l'any 2007.

Enguany els francesos, a banda de l'exploració i topografia de coves i avencs, estudiaran també les pintures rupestres i altres vestigis de la cultura kawéşqar, el cementiri de cetacis de la Cueva de la Ballena i també realitzaran estudis climàtics i paleoclimàtics.

Valentí Zapater

ROGER ROVIRA

Curses d'esquí de muntanya

Mireia Miró i Kilian Jornet guanyen el Campionat d'Espanya Gran Premi Grifone de Cronoescalada a Sierra Nevada

Durant el mes de gener s'ha celebrat el Gran Premi Grifone Campionat i Copa d'Espanya d'Esquí de Muntanya 2010 de cronoescalada d'aquest hivern. També s'ha dut a terme el primer Campionat d'Espanya d'Esquí de Muntanya en la modalitat de relleus. Els millors representants de les federacions autonòmiques, molts d'aquests integrants de la selecció de la Federación Española de Deportes de Montaña y Escalada (FEDME) han estat presents en aquestes proves en què l'intens fred i l'abundant neu caiguda han acompanyat els participants. El club andalús Grupo Alpino Benalmádena ha estat l'organitzador de la prova anomenada Cronoescalada Sol y Nieve que també era puntuable per a la Copa d'Andalusia d'Esquí de Muntanya.

Kilian Jornet imposa la seva llei

El diumenge 10 de gener s'ha celebrat un complet Gran Premi Grifone amb el

Campionat d'Espanya de Cronoescalada, prova que també ha estat puntuable per la Copa d'Espanya d'Esquí de Muntanya. En categoria masculina Kilian Jornet ha revalidat el títol que ja aconseguí fa just un any també a la serralada Penibètica. L'esquiador de la Selecció Catalana d'Esquí de Muntanya de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya (FEEC) ha liderat la prova des de la sortida superant els 950 m de desnivell entre Pradollano i la part alta de l'Estadi de Competició on havia l'arc d'arribada amb un temps de 48 min i 14 seg. Molt més renyida ha estat la lluita per la segona i tercera plaça entre Miguel Caballero, representant de la Federació Aragonesa i membre del Grup de Muntanya de la Guàrdia Civil, i Marc Pinsach, component de la Selecció Catalana de la FEEC. Tot i el fort marcatge que Pinsach ha exercit sobre Caballero durant tota la prova, ha estat l'aragonès el que s'ha imposat en un esprint final de

V. ZAPATER / NO LIMIT

gran emoció marcant un temps de 49:34, mentre Pinsach ha entrat a un segon de distància.

Nil Cardona, de la selecció catalana de la FEEC, ha guanyat en categoria júnior amb un temps de 31:57, en cadets s'ha imposat el representant de la selecció madrilenya Alvaro Sumozas amb 33:51, i en veterans el campió d'Espanya ha estat l'aragonès Fernando Navarro del Grupo de Montaña de la Guardia Civil, amb 56:16.

Mireia Miró guanya amb comoditat

La component de la Selecció Catalana de la FEEC també ha revalidat el títol

de campiona d'Espanya de cronoescalada d'esquí de Muntanya que ja aconseguís el passat hivern a Sierra Nevada. L'esquiadora ha fet un crono de 57:44 seguida de Gemma Arró amb 1:00:21 i tercera al calaix ha estat Marta Riba amb 1:07:27, ambdues components també de la Selecció Catalana.

La resta de categories han tingut guanyadores de la Federación Madrileña de Montañismo, amb Belén Torro amb 44:33 a júnior, Esther Alcalde en cadet, amb un temps de 55:15, i en veteranes la guanyadora ha estat Maria José Zazo, amb 1:17:10.

Primer Campionat d'Espanya de Relleus

El passat dissabte 9 de gener es va disputar a Sierra Nevada el primer Campionat d'Espanya de Relleus de la història de l'esquí de muntanya del nostre país. A les 4 de la tarda els més de deu equips participants van prendre la sortida d'un recorregut d'uns 240 m de desnivell en el qual es donaven diverses voltes a un circuit molt tècnic entre Pradollano i Loma Dilar. Els equips en aquesta disciplina estan formats per quatre integrants i un d'ells, com a mínim, ha de ser una dona.

L'equip guanyador va ser el format per Mireia Miró, Oscar Roig, Marc Pinsach i Kilian Jornet que van passar d'anar tercers en l'últim relleu a la primera posició marcant un temps de 1:00:32. El segon equip va entrar amb una breu diferència de 17 segons i estava format per Naila Jornet, Álvaro Tremiño, Manu Pérez i Javier Martín. El tercer equip va marcar un crono de 1:01:38 després de l'esforç dels seus quatre integrants Gemma Arró, Marc Vilana, Josep Maria Vendrell i Miguel Caballero.

El roc de Pessonada (1.235 m)

- Pessonada
- Mare de Déu de la Plana
- Pas de l'Escalirot
- Portella o roc de Pessonada (1.235)
- Variant del pas de l'Escalirot
- Pessonada

Tant Joan Obiols com Pep Coll, escriptors i bons coneixedors del Pirineu, coincideixen en destacar la immillorable situació de Pessonada. Aquest petit nucli habitat, pertanyent en altre temps al municipi d'Hortoneda de la Conca, i actualment al de la Conca de Dalt (Pallars Jussà), es troba a uns 900 m d'altitud. Des d'aquest punt s'albira l'àmplia vall de la Noguera Pallaresa, especialment cap al sud, amb l'embassament de Sant Antoni i les serres de Sant Corneli, Carreu i el Montsec. Però un dels principals trets que caracteritza aquest llogaret és la mola de pedra que s'aixeca per sobre dels caps dels seus vilatans: una cinglera vertical de conglomerats vermellosos d'uns 10 km de llarg i més de 300 m d'alçada, que dona refugi a una de les colònies més nombroses de voltors d'arreu de Catalunya. Cal tenir en compte, també, que la cinglera es creuada per una mena de camí que conté alguns passos poc aptes per a gent amb vertigen.

ITINERARI:

0:00 h L'excursió comença a la part alta de Pessonada. Allà on s'acaba l'asfalt i s'inicia la pista que va a Herba-savina. Però per arribar a Pessonada cal venir des de Poble de Segur per la carretera d'Aramunt. Abans d'arribar-hi se n'agafa una altra, més estreta, que porta primer a Sant Martí de les Canals i després al punt de començament de la caminada, al costat d'un cobert. Cal recular uns metres per la carretera fins a trobar, a la dreta, el camí que duu a l'ermita de la Mare de Déu de la Plana. Hi ha un pal indicador.

0:12 h El sender que puja a l'ermita ho fa de manera suau, arriba a un pla on s'aixeca aquesta construcció romànica del segle XIII, amb planta rectangular, petit absis a la capçalera i campanar d'espada de dos forats. Sembla que a l'interior hi havia pintures d'un cert valor que ja fa anys que van desaparèixer i més tard foren localitzades en mans d'alguns col·leccionistes espanyols. Algunes peces d'art encara es conserva en el poble. Per darrere de l'ermita s'inicia un sender que s'enfila ràpidament i que és l'única ruta que permet assolir la part alta del roc de Pessonada. Cal estar atents a les fites i a les marques de pintura groga.

0:25 h No es triga a arribar a una esvelta agulla que queda a l'esquerra. Aleshores, el camí penetra en un tall

de la pared i va guanyant alçada a través de graons, alguns encimentats i d'altres picats en la roca. El sender es va fent més estret fins que arribem a una zona on uns cables, per una banda, permeten aguantar la base del camí, i per l'altra serveixen de passamà. Això i l'ajuda de graons metàl·lics clavats a la paret permet anar avançant. Aquest és l'anomenat pas de l'Escalirot (també anomenat Escaligot o Escaligons). A partir d'aquí l'itinerari es bifurca. Per l'esquerra es puja més suaument i després d'algunes curtes grimpades s'arriba a la part superior. Per la dreta se segueix una canal que es va obrint fins assolir, també, la part més alta del roc de Pessonada.

1:10 h S'ha d'anar seguint les fites que passen per la balma de la Bastida.

Temps de camí:
2 h 10 min.

Desnivell:
355 m.

Dificultat:
Cert nivell de dificultat.

Cartografia
Pallars Jussà. Institut Cartogràfic de Catalunya. Escala 1:50.000.

Antigament havia estat un corral. Arribem a la Portella o roc de Pessonada (1.235 m). Si el dia és clar l'espectacle és immens. Cal començar a baixar seguint les marques de pintura groga en direcció a ponent.

1:20 h Als voltants de les restes d'una cabana, la pintura i algunes fites es decanten cap al cingle, a l'esquerra. És el moment d'iniciar la baixada. El camí passa per un terreny erm on cal parar atenció per no despistar-se.

1:35 h Al cap d'una estona cal superar un ressalt, altre cop amb l'ajuda d'uns ferros clavats a la roca. A través d'una feixa es va perdent altitud en diagonal fins a enllaçar amb la ruta de pujada, a l'alçada del pas de l'Escalirot.

2:10 h Cal anar desfent el camí d'anada per arribar al punt de sortida, després de passar de nou per l'ermita de la Mare de Déu de la Plana.

Mare de Déu de la Plana.

¿T'estimes la Muntanya?
Doncs, et donem el seu telèfon:

933 152 311

Truca ara, subscriu-t'hi i aprofita aquests avantatges:

6 números +
frontal Petzl TIKKA PLUS 2

24 €
(enviament gratuït)

TIKKA PLUS 2

- Llanterna frontal 1 LED potent, 1 LED vermell i cinc modes d'il·luminació (3 fixes, 2 intermitents)
- 2 fonts lluminoses: 1 LED blanc potent (50 lúmens) i 1 LED vermell per a visió nocturna o senyalització.
- Autonomia de 140 hores.
- Valorada en 36 €

Números endarrerits ¿Te'n falta cap?
Oferta especial 6 números 18 €

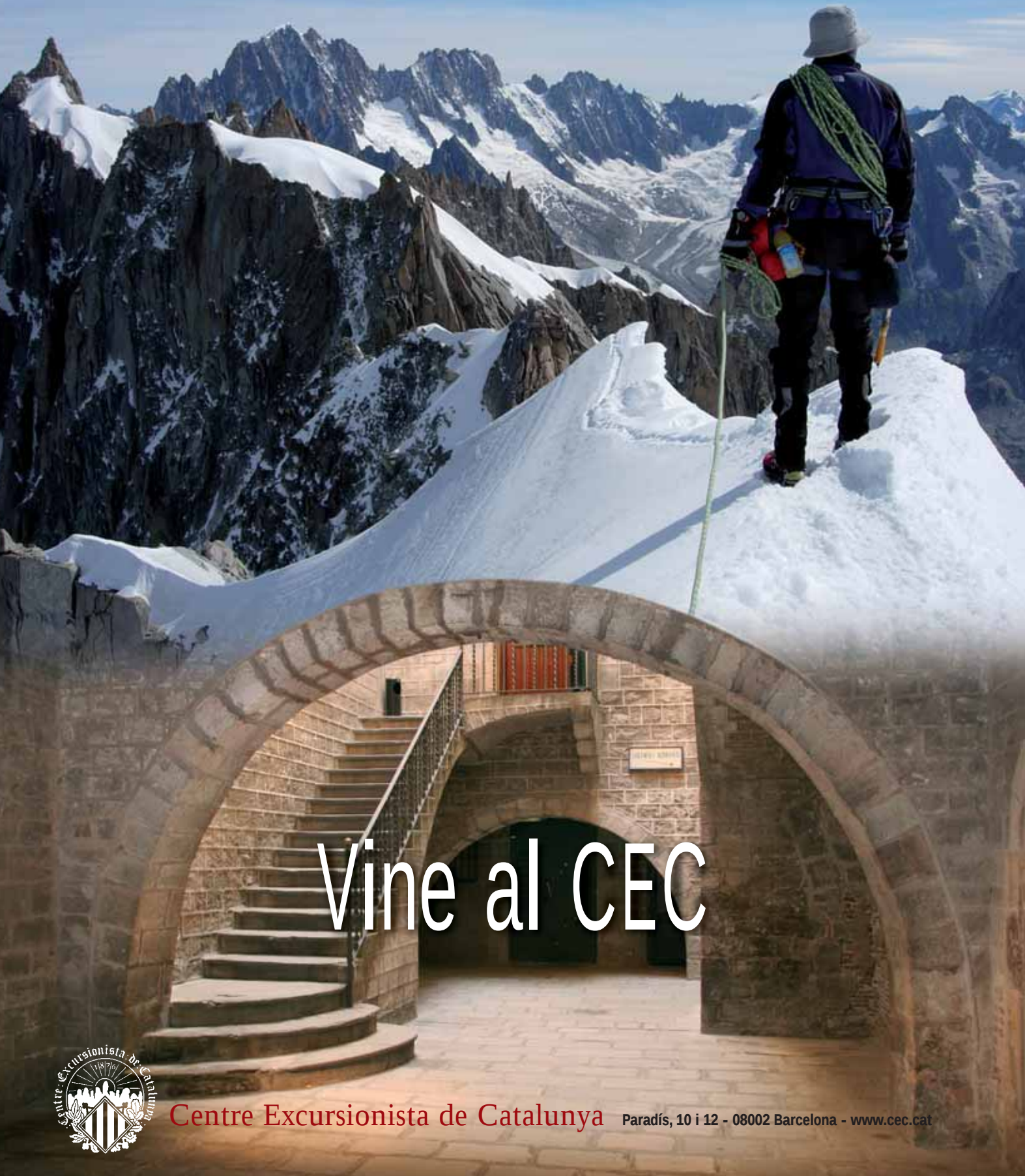
Centre Excursionista de Catalunya

De dilluns a divendres, de 9:00 a 13:00 i de 16:30 a 21:30.

Paradís, 10 i 12 - 08002 Barcelona - www.cec.cat

La muntanya no té límits

Les nostres activitats tampoc

Vine al CEC

Centre Excursionista de Catalunya

Paradís, 10 i 12 - 08002 Barcelona - www.cec.cat